

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการส่งเสริมการวิจัยชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ
 - 1.1 ความหมายของภาวะผู้นำ
 - 1.2 ประเภทของภาวะผู้นำ
 - 1.3 ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ
 - 1.4 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการ
 - 1.5 องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ
2. การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน
 - 2.1 ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน
 - 2.2 ความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการวิจัยในชั้นเรียน
 - 2.3 ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน
 - 2.4 ประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียน
 - 2.5 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน
3. ข้อมูลพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ
5. แนวคิดและทฤษฎีที่นำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

1.1 ความหมายของภาวะผู้นำ

นักวิชาการด้านการศึกษาได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้หลายท่าน ดังนี้

สโตนเนอร์ และฟรีแมน (Stoner & Freeman, 1989 : 459) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง กระบวนการของการชี้แนะและการใช้อิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกของกลุ่ม

ร็อบบินส์ (Robbins, 1989 : 302) ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ความสามารถในการใช้อิทธิพลต่อกลุ่มเพื่อให้ดำเนินงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ริชาร์ด (Richard, 1992 : 325) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ความสามารถที่จะทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยและผ่านบุคคลอื่น โดยในขณะที่เดียวกันก็จะได้รับความเคารพ ความมั่นใจ ความจงรักภักดีและให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ

ฮิวส์ (Hughes, 1999 : 9) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง กระบวนการของการใช้อิทธิพลในองค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

กวี วงศ์พุด (2536 : 36) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ (Leadership) ว่าหมายถึง การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติและอำนวยความสะดวกติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 410) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ความเป็นผู้นำก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างสมาชิกในองค์กรที่ผู้นำต้องมีและเป็นความสามารถที่จะรวบรวมพลังและใช้ประโยชน์จากผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์ (2540 : 34) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง การแสดงพฤติกรรมการเป็นผู้นำของแต่ละคนหรือการใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ กระบวนการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่มและการใช้ศิลปะในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้ร่วมมือในการปฏิบัติตนเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

สมเดช สีแสง (2542 : 114-116) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ความสามารถที่จะทำให้บุคคลอื่นยอมทำตามด้วยความเต็มใจ มักจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำมุ่งเฉพาะที่พฤติกรรมของภาวะผู้นำเป็นเสมือนหนึ่งเครื่องมือในการบริหารงานของผู้นำเป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นได้ทุกตัวคนนั้นก็คือ การสร้างศรัทธา บารมีให้เกิดขึ้นในตัวเอง

ศจี อนันต์นพคุณ (2542 : 17) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ความรู้ความสามารถในการวินิจฉัย สั่งการ โน้มน้าว จูงใจและกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้บริหารขาดความเป็นผู้นำจะปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงได้โดยยาก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 5) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ เนื่องจากความสำเร็จขององค์กรทุกแห่งขึ้นอยู่กับคุณภาพผู้นำเป็นสำคัญแต่ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อันเป็นกฎหมายแม่บทที่จะพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ผู้บริหารในยุคนี้จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่หัวหน้างานใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544 : 4-7) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ศิลปะในการเป็นหัวหน้าคนที่พยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นหัวหน้าที่มีประสิทธิภาพสูงเหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ ภาวะผู้นำจะไม่แบบหรือชนิดตายตัวอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการใช้อิทธิพลของผู้นำต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารและความสามารถในการให้ผู้อื่นยอมรับ ทำตามด้วยความเต็มใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตามที่ได้กำหนดไว้

1.2 ประเภทของภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2540 : 268 – 269) ได้รวบรวมประเภทภาวะผู้นำดังนี้

1. เพลโต ได้แยกประเภทของภาวะผู้นำเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ภาวะผู้นำแบบนักปรัชญา-รัฐบุรุษ ภาวะผู้นำแบบผู้บังคับบัญชาการทหารและภาวะผู้นำแบบนักธุรกิจ
2. เวเบอร์ ได้จำแนกภาวะผู้นำออกเป็น 3 ประเภท คือ ภาวะผู้นำแบบระบบราชการ ภาวะผู้นำแบบมรดกตกทอดและภาวะผู้นำแบบบุญญาธิการ
3. ลีไวน์ ได้แยกประเภทภาวะผู้นำออกเป็น 4 ประเภทคือ ภาวะผู้นำแบบองค์การ ภาวะผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ภาวะผู้นำแบบปัญญาชนและภาวะผู้นำแบบบุญญาธิการ
4. แมคโคบี ได้แยกภาวะผู้นำในธุรกิจออกเป็น 4 ประเภท คือ ภาวะผู้นำแบบช่างฝีมือ ภาวะผู้นำแบบเสือพราน ภาวะผู้นำแบบคนของบริษัทและภาวะผู้นำแบบนักกีฬา

จึงสรุปได้ว่า ประเภทของภาวะผู้นำแบ่งเป็นหลายประเภททั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการและไม่สามารถระบุได้ว่าประเภทของภาวะผู้นำแบบไหนที่เหมาะสมที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของภาวะผู้นำและหน่วยงานของตนเอง

1.3 ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ

กอร์ดัน (Gorton. 1983 : 262) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ว่าหมายถึง ความหมายครอบคลุมไปถึงกิจกรรมที่ดำเนินไปโดยบุคคลอื่นหรือหลายบุคคล มีจุดมุ่งหมายที่

สำคัญเพื่อปรับปรุงคน กลุ่มคนหรือโปรแกรม จุดเน้นของความหมายผู้นำทางวิชาการคือต้องรับผิดชอบในโปรแกรมการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งสภาพภายในห้องเรียน

เดวิด และโทมัส (David & Thomas. 1989 : 135) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ว่าหมายถึง บทบาทสำคัญของครูใหญ่ที่จะเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในห้องเรียนของครู

เดวิสและเมกาเรต (Davis & Magaret. 1989 : 21) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ว่าหมายถึง การกระทำอย่างตั้งใจที่มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาสภาพการทำงานที่น่าพอใจและมีประสิทธิภาพสำหรับครู รวมทั้งการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่น่าพอใจและมีประสิทธิภาพ

แมคอีแวน (McEwan. 1998 : 7) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ว่าหมายถึง การสร้างบรรยากาศ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน คณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและกรรมการโรงเรียนซึ่งสามารถทำงานร่วมกัน ในอันที่จะทำให้งานด้านการศึกษาประสบผลสำเร็จ

วิลดีและดิมมอร์ค (Wildy & Dimmock. 1993 : 34) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ว่าหมายถึง ภาระงานของผู้บริหารเองหรือการมอบหมายงานให้ผู้อื่นปฏิบัติแทน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยภาระงานที่สำคัญด้านต่าง ๆ ดังนี้ กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของโรงเรียน เตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน กำกับติดตาม นิเทศการเรียนการสอน กำกับติดตามการนิเทศครู เป็นคณะกรรมการ อำนวยการ หรือ ประสานงาน ส่งเสริมพัฒนาภาพของบุคลากร

คูเปอร์ (Cooper, 1989 : 13-14) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ไว้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางการศึกษาเป็นการริเริ่มที่แสดงออกถึงความพยายามหรือการดูแลปกป้องรักษา สนับสนุนประเพณีทางการศึกษาในโรงเรียน ในขณะที่ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นแขนงที่พิเศษของผู้นำทางการศึกษาที่เน้นหลักสูตรและการเรียนการสอน

2. ผู้นำทางวิชาการ คือ ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งให้ความสำคัญของการก้าวหน้าของการเรียนการสอน อำนวยความสะดวกให้ครู นักเรียนและหลักสูตร

3. บทบาทของผู้นำทางวิชาการ คือ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของโรงเรียน ทีมงานและนักเรียนให้เหมาะสมกับหลักสูตรเพื่อคุณภาพสูงสุดของการเรียนการสอน

ธิดาวลัย เสดะจันทร์ (2541 : 22) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ว่าหมายถึง การกระทำหรือกิริยาท่าทางที่ผู้นำแสดงออกถึงความสามารถในการพัฒนาด้านวิชาการ โดยการคิดริเริ่ม นำทางให้เกิดแนวคิดใหม่ให้การสนับสนุนในการส่งเสริมการปฏิบัติของครูเพื่อปรับปรุง

กิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ร่วมงานสามารถรับรู้และสังเกตเห็นการกระทำนั้นได้อย่างชัดเจน

สมใจ ลักษณะ (2542 : 251) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ว่าหมายถึง เป็นการใช้ศิลปะและความสามารถของบุคคลหนึ่งที่สูงใจและมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้รายงานหรือผู้ได้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมโดยใช้กระบวนการสื่อสารหรือการติดต่อกันและกันกับผู้ร่วมงาน จนสามารถดำเนินการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

รุ่ง แก้วแดง (2543 : 278) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ว่าหมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับคุณภาพของภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ปัจจุบันตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : บทนำ) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ว่าหมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ความสำเร็จขององค์กรและทุกองค์กรขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้บริหารเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทที่จะพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ผู้บริหารเป็นบุคลากรที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารจึงมีความจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 1) ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ว่าหมายถึงความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำบุคลากรในสถานศึกษาให้ร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารในการใช้อิทธิพล กระบวนการให้ผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนให้สำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด

1.4 องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญในฐานะผู้นำทางวิชาการ ต้องมีภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารที่จะบริหารประสบผลสำเร็จ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้

เดบีวอยส์ (DeBeviore. 1984 : 212) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความคิดหรือความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

2. เป็นผู้บริหารและผู้นำของโรงเรียน

3. มุ่งเน้นกิจกรรมด้านการเรียนการสอนและผลการปฏิบัติงานของครูในห้องเรียน

มูมอว์ (Moomaw, 1984 : 22-28) ได้สรุปเกี่ยวกับผู้นำทางวิชาการที่ประสบผลสำเร็จประกอบด้วย

1. มีความชัดเจนในหน้าที่และเป้าหมายของสถาบัน

2. กระตุ้นให้ครูมีความคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ และนำผลงานไปเผยแพร่

3. มีการประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปแล้วเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ

4. การให้รางวัลและสิ่งตอบแทน การได้รับการยอมรับในผลงานจะช่วยให้ทุกคนมุ่งมั่นและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่องาน

ฮาลลิงเจอร์และเมอร์ฟี (Hallinger & Murphy, 1985 : 217 - 247) ได้กำหนดองค์ประกอบความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไว้สามองค์ประกอบใหญ่ คือ 1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียน 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การกำหนดภารกิจของโรงเรียนเป็นการกำหนดขอบเขตของงานที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการและสร้างความเข้าใจในภารกิจดังกล่าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ซึ่งจำแนกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ

1.1 การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนต้องมีความชัดเจนโดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ให้ทีมงานมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียนซึ่งต้องรวมถึงความรับผิดชอบของคณะครูเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดเป้าหมายในด้านการปฏิบัติงาน จะต้องแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ นอกจากเป้าหมายของโรงเรียนจะต้องมีลักษณะที่ง่ายต่อครูในการที่จะนำไปสอนได้ตรงตามจุดประสงค์ในห้องเรียน

1.2 การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน การสื่อสารที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนทราบ ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่นการประชุมชี้แจงคณะครู ในหนังสือคู่มือของนักเรียน ฯลฯ โดยในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยกับครูเป็นต้น

2. การจัดการด้านการเรียนการสอน กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลส่งเสริมและสนับสนุนของครู การเรียนของนักเรียนและการประสานงาน การจัดการเรียนการสอน ซึ่งจำแนกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ

2.1 การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน การทำงานร่วมกับครูในด้านหลักสูตรและการสอน การถ่ายทอดเป้าหมายของโรงเรียนไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียนซึ่งรวมถึงการประสาน

เป้าหมายของโรงเรียนกับจุดประสงค์ของการเรียนในห้องเรียน ให้การสนับสนุนการสอน ควบคุม การสอนในห้องเรียนโดยการเยี่ยมห้องเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับกับครูทางด้านการนิเทศและ การประเมินผล ให้เป็นรูปธรรม

2.2 การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร พฤติกรรมการประสานงานกับครูในด้าน การนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผล ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร โรงเรียนที่สัมพันธ์กับเนื้อหาที่ สอนในห้องเรียนและคะแนนการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยตรง

2.3 การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน บทบาทผู้บริหารที่ใช้ผลจากคะแนนการ ทดสอบใช้ในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน การประเมินหลักสูตร การประเมินการสอนและ การวัดผลความก้าวหน้าตามเป้าหมายของโรงเรียน

3. การส่งเสริมบรรยากาศของโรงเรียน

3.1 การควบคุมการใช้เวลาในการสอน เวลาที่ใช้ในการสอนของครูในห้องเรียนมัก สูญเสียไปกับการแนะนำกฎเกณฑ์ในการเรียนกับเด็กที่เรียนซ้ำ รวมทั้งคำขอร้องต่าง ๆ จากฝ่าย สำนักงานของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารต้องหาทางควบคุมกิจกรรมเหล่านั้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดโดย ผลักดันให้เป็นนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จในการนำนโยบายนี้ไปใช้ โดย การกำจัดสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้การสอนในห้องเรียนหยุดชะงักลงได้ ก็สามารถเพิ่มเวลาในการเรียน อย่างมีศักยภาพและนักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

3.2 การเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด การเอาใจใส่ดูแลครูและนักเรียนอย่าง ใกล้ชิดเป็นการช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับนักเรียนและกับครูซึ่งปฏิสัมพันธ์อย่างไม่ เป็นทางการแบบนี้ ผู้บริหารจะต้องได้รับข้อมูลมากมายในด้านความต้องการของนักเรียนและครู ผู้บริหารจะมีโอกาสสื่อสารเป้าหมายระดับต่าง ๆ ของโรงเรียนให้นักเรียนครูและทราบ

3.3 การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูเป็นการสร้างบรรยากาศ เชิงบวกด้านการเรียนรู้ รวมทั้งการให้รางวัลและการให้การยอมรับการทำงานของครูนับเป็นบทบาทที่สำคัญส่วนหนึ่งของ ผู้บริหารที่จะทำให้โครงสร้างของการทำงานดีขึ้น รางวัลที่ผู้บริหารสามารถสร้างแรงจูงใจในการ ทำงานให้กับครู อาจารย์ อาจไม่ใช่เงินเพียงอย่างเดียวแต่อาจเป็นคำชมเชยทั้งโดยส่วนตัวหรือ การให้ตั้งชมยอมรับ โดยการมอบใบประกาศเกียรติคุณและการให้รางวัลอย่างเป็นทางการ เป็นต้น

3.4 การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ผู้บริหารควรให้โอกาสแก่ครูในการพัฒนา วิชาชีพโดยการจัดให้มีการฝึกอบรมคณะครูประจำการและรวมทั้งการช่วยครูได้เรียนรู้ถึงการ ผสมผสานต่าง ๆ ตามโครงการพัฒนานุเคราะห์และช่วยให้ครูนำไปใช้ในห้องเรียนได้

3.5 การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ มาตรฐานวิชาการที่สูงและชัดเจน จะเป็นสิ่งจำเป็นในการปรับปรุงสำหรับการเรียนการสอนของนักเรียนและมาตรฐานที่สูงขึ้นนั้นจะแสดงจากจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนในโอกาสต่อไป

3.6 การจัดให้มีการส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการให้รางวัลและการยอมรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการสูงขึ้นและเมื่อนักเรียนมีการปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารต้องให้ออกาสนักเรียนการที่จะเป็นที่ยอมรับของห้องเรียนในโรงเรียน โดยผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานระหว่างห้องเรียนในโรงเรียนด้านการให้รางวัล เพื่อเป็นการยืนยันว่าผู้บริหารสนับสนุนอย่างจริงจัง

เดวิดและโทมัส (David & Thomas. 1989 : 40) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไว้ 8 ประการ

1. การยึดหน้าที่ในการปรับปรุงโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนมีการวางแผนพัฒนางานวิชาการมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านวิชาการของครูให้ตรงเป้าหมายของโรงเรียน มีการกระจายอำนาจให้ครูเพื่อร่วมกันวางโครงการด้านวิชาการ หาวิถีทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนด้านวิชาการ โครงการด้านปรับปรุงวิชาการต่างๆ ของโรงเรียน ตลอดจนร่วมมือกับครูสร้างกฎระเบียบของโรงเรียนเพื่อสนับสนุนงานด้านวิชาการ

2. ความกระตือรือร้นในการใช้กลยุทธ์ในการปรับปรุงด้านวิชาการ ผู้บริหารควรกระตือรือร้นในการทำงาน ควรปรับปรุงอย่างจริงจังด้วยตนเอง ผู้บริหารควรร่วมกับคณะครูในการปรับปรุงให้คำแนะนำ ดำเนินการประสานงานและติดตามผลและเข้ามีส่วนร่วมปรับปรุงด้านวิชาการ เช่น ขอเวลาผู้ปกครองช่วยเหลือด้านสำนักงานและชั้นเรียน

3. แรงจูงใจ และมีรางวัลกับบุคคลหรือกลุ่มที่ทำงานด้านวิชาการ ผู้บริหารควรสร้างระบบการให้รางวัลสำหรับนักเรียนและครูซึ่งสนับสนุนการปรับปรุงทางด้านวิชาการ และกระตุ้นความเป็นเลิศในการทำงานของครูและนักเรียน

4. ติดตามตรวจสอบความเจริญก้าวหน้าด้านวิชาการของนักเรียนตั้งแต่ผลการเรียนแต่ละระดับชั้น แต่ละห้องเรียนและนักเรียนแต่ละคน พฤติกรรมเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานวิชาการ ผู้บริหารสามารถที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับครู-อาจารย์ ถึงมาตรฐานทางวิชาการว่ามีช่องว่าง (Gap) ห่างกันมากน้อยเพียงใดเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อลดช่องว่างนั้น ๆ

5. การสรรหาทรัพยากรบุคคลและวัสดุที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรหาวัสดุและทรัพยากรบุคคลที่จำเป็นเพื่อการปฏิบัติงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

การสรรหาครูที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนความคาดหวังของครูและสนับสนุนการจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสรรหาคัดเลือกบุคคล มีกระบวนการสรรหาบุคคลภายนอกหรือคัดเลือกบุคคลภายในเข้ามารับตำแหน่งงานมีกระบวนการดังนี้ 1) ดำรวจแหล่งที่จะได้มาซึ่งบุคลากร 2) การประกาศรับสมัคร 3) การประชาสัมพันธ์ 4) การเลือกใช้ข้อสอบคัดเลือกหรือการสัมภาษณ์ 5) การค้นหาบุคลากรจากแหล่งต่าง ๆ 6) การบรรจุบุคลากรในตำแหน่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับงาน 7) การปฐมนิเทศให้ทราบระบบหลักเกณฑ์ สถานที่และบุคลากรตลอดจนชุมชน 8) ติดตามดูแลผลการทดลองปฏิบัติงาน

6. การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศด้านวิชาการ ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการสร้างความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนอย่างเป็นระเบียบ คำแนะนำที่ผู้บริหารควรนำไปปฏิบัติคือ 1) ปกป้องเวลาการสอนและการเรียนจากสิ่งที่รบกวนต่างๆ 2) พัฒนานโยบายที่มีอยู่ให้ชัดเจนและส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎระเบียบและการควบคุม 3) ช่วยให้ครูเรียนรู้และเข้าใจกฎเกณฑ์ของการจัดการภายในห้องเรียน 4) ได้รับความร่วมมือของนักเรียนในการสร้างสิ่งแวดล้อมทางด้านวิชาการและความเป็นระเบียบเรียบร้อย 5) รักษาสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนและสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย น่าพึงพอใจ 6) แสดงความสนใจต่อตัวนักเรียนโดยการถามถึงสุขภาพครอบครัว ชั้นเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ 7) ถ้าจำเป็นต้องใช้ระเบียบวินัยการไล่ออกก็ต้องนำมาใช้กับผู้สร้างปัญหาอย่างร้ายแรงภายในโรงเรียน

7. การติดตามการปฏิบัติการสอนของครู ผู้บริหารใช้เวลาส่วนมากในแต่ละวันติดตามปัจจัยอื่นเพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการพัฒนาด้านวิชาการ การสอนของครูที่ใช้ทักษะทางวิชาการ โดยตรง ผู้บริหารควรสังเกตว่าครูสอนตามโครงการที่บันทึกหรือไม่ การเริ่มสอนตรงเวลา กระบวนการเรียนการสอนที่ไม่มีอะไรมาขัดขวาง ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูให้ใช้แผนการสอนและทำงานเป็นทีมซึ่งจะไปสู่การสอนที่ดี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่สูงกว่าและความพึงพอใจในงานที่สูงขึ้น

8. สังเกตวิธีการสอนของครูและให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญด้านวิชาการเป็นด้านที่สำคัญที่สุด คือ สังเกตครูผู้สอนในชั้นเรียนและติดต่อกับคณะครูเกี่ยวกับหนทางที่จะปรับปรุงและแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน เช่น กระบวนการที่จะนำไปสู่การปรับปรุงด้านวิชาการ การอุทิศเวลาของผู้บริหารที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

อับเบนและฮิวส์ (Ubben & Hughes. 1987 : 97-99) เสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ไว้ดังนี้

1. การทำงานตามเวลาที่กำหนด

2. การจัดบรรยากาศที่ดีภายในโรงเรียน
3. การมุ่งเน้นด้านวิชาการ
4. มีความคาดหวังต่อคณะครูและผลการปฏิบัติงานของครู
5. การทำงานด้านหลักสูตร
6. การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ
7. การประเมินผลและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

เฮค ลาร์เซนและคณะ (Heck et al. 1995 : 95) ได้กำหนดองค์ประกอบของความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 3 ด้าน ได้แก่

1. การปกครองโรงเรียน (School governance)
2. การจัดบรรยากาศโรงเรียน (School climate)
3. การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน (School instructional organization)

กลิกแมน (Glickman. 2007 : 47). ได้เสนอองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีรากฐานมาจากการนิเทศการสอน อันเป็นบทบาทโดยตรงของผู้บริหารโรงเรียน ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประกอบด้วย 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านองค์ความรู้พื้นฐาน ด้านภาระหน้าที่และด้านทักษะที่จำเป็นซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ด้านฐานความรู้ (Knowledge base) เป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อใช้เป็นฐานในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกเป็น 6 องค์ประกอบ คือ

1.1 โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ (Effective school literature) เป็นความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลที่สนับสนุนโดยการวิจัย ซึ่งงานวิจัยเป็นงานชิ้นสำคัญ ๆ ทุกงานต่างบันทึกลักษณะพิเศษของโรงเรียนที่มีประสิทธิผลว่า คณะครูต่างมีความเห็นพ้องในจุดประสงค์เดียวกัน และมีความเชื่อมั่นในความสำเร็จ การที่ลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูในโรงเรียนรับรู้ว่าคุณเองเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ยิ่งใหญ่และทำงานเพื่อการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน นอกจากนี้โรงเรียนที่มีประสิทธิผลจะต้องประกอบด้วยกรมพันธกิจที่ชัดเจนและเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ มีผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ตั้งความคาดหวังเกี่ยวกับครูและนักเรียนไว้สูง มีการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอยู่เสมอ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ชุมชนและเน้นให้ความสำคัญกับการบรรลุทักษะเบื้องต้นของผู้เรียน

1.2 การสอนที่มีประสิทธิภาพ (Research on effective teaching) การสอนที่มีประสิทธิผลที่สนับสนุนโดยการวิจัยเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางวิชาการ งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิผลจะบอกให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบถึงวิธีการที่ทำให้การสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายถึงแม้ว่างานวิจัยดังกล่าวจะไม่ได้บอกถึงวิธีที่ดีที่สุดเนื่องจากขึ้นอยู่กับเป้าหมายของ

โรงเรียนแต่ละแห่งที่จะต้องเลือกวิธีที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียนของตนเอง เช่น การตั้งเป้าหมายให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ที่สูง ผู้นำทางวิชาการต้องมีตัวอย่างงานวิจัยทางการสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับเป้าหมายดังกล่าว ดังนั้น งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิผลจึงเป็นหนทางที่เหมาะสมชัดเจนเป็นรูปแบบโดยตรงของการสอนและเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลสำหรับการนำมาใช้ทางชั้นเรียน ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1.3 ปรัชญาและความเชื่อในการจัดการศึกษา (Education philosophy and belief) หมายถึง ปรัชญาและความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ที่เกิดจากการนำองค์ประกอบด้านความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลและการสอนที่มีประสิทธิผล บรรจุลงในปรัชญาและความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ปรัชญาประสบการณ์นิยม (Experimentalism) และปรัชญาอัตนิยมหรืออัตถิภาวนิยม (Existentialism) ปรัชญาและความเชื่อในการจัดการศึกษา จะมีความสัมพันธ์วิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้ในการนิเทศการสอนของครูก็จะควบคุมความเชื่อของผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้ในการนิเทศ

1.4 พัฒนาการทางการบริหาร (Administrative development) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับ พัฒนาการทางการบริหาร โรงเรียนในด้านพฤติกรรม การบริหาร นโยบาย การปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน การจัดให้มีความสมดุลระหว่างการจัดการและทักษะทางวิชาการ การพัฒนาและการดำเนินงานตามแผนความรู้ดังกล่าว สอดคล้องกับนักวิจัยส่วนใหญ่ที่ยอมรับว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการเป็นผู้มีบทบาทในการริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นผู้ช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งระดับของบทบาทเหล่านี้ เป็นตัวกำหนดความสำเร็จของโรงเรียน บทบาททางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ พฤติกรรมของผู้บริหาร การบริหารงานนโยบาย การปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน การจัดให้มีความสมดุลระหว่างการจัดการและทักษะทางวิชาการ การพัฒนาและการดำเนินงานตามแผน

1.5 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Change theory) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงเนื่องจากในขณะที่บุคคลทั่วไปไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง แต่ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการต้องมุ่งมั่นในการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตลอดจนความเชื่อ ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1 ขั้นตอน คือ ความพอใจ ความยุ่งเหยิง ความสับสนและการริเริ่มใหม่ ความพอใจ (Contentment) คือ ความรู้สึกจะมีการเปลี่ยนแปลง ความยุ่งเหยิง (Confusion) คือ

ความรู้สึกละเอียดที่เริ่มมีคำถามเข้ามา ความสับสน (Chaos) คือ ความรู้สึกเมื่อมีคำตอบเข้ามา การริเริ่มใหม่ (Self – renewal) คือ ความรู้สึกเมื่อได้รับคำตอบเรียบร้อยแล้ว ถึงแม้ว่า ขั้นตอนทั้งสี่ของสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลง สามารถควบคุมได้โดยผู้บริหารโรงเรียน แต่สำหรับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องอาศัยวิธีการและขั้นตอนในการกำหนดทิศทางที่เหมาะสมต่อสภาพของการเปลี่ยนแปลง คือ การสร้างความสัมพันธ์ (Building a relationship) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบของการเปลี่ยนแปลงกับลูกค้าหรือผู้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง การวิเคราะห์ปัญหา (Diagnosing the problem) การเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่ตรงประเด็น (Gaining acceptance) การรักษามาตรฐานและการริเริ่มใหม่ (Stabilizing the innovation and generating self – renewal)

2. ด้านภาระหน้าที่ (Tasks) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ข้างต้น ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้คือ

2.1 การนิเทศและการประเมินผลการสอน (Instructional evaluation supervision) หมายถึง การนิเทศในห้องเรียนเพื่อช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งหนทางที่สามารถช่วยเหลือครู ปรับปรุงการสอนได้ดี คือ รูปแบบการนิเทศแบบคลินิกโดยผู้บริหารโรงเรียน ควรนิเทศแบบคลินิก อย่างน้อยที่สุดปีละ 2 ครั้ง ขั้นตอนการนิเทศแบบคลินิกประกอบด้วยขั้นประชุมครูก่อนการสังเกตการสอน ขั้นสังเกตในห้องเรียน ขั้นการอธิบายผลการสังเกต ขั้นการประชุมนิเทศและขั้นวิจารณ์การสอน ซึ่งการนิเทศและการประเมินผลการสอนเป็นภาระหน้าที่ปฏิบัติได้โดยผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่จริงใจกับครูและปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าไว้วางใจ

2.2 การพัฒนาทีมงาน (Staff development) การพัฒนาทีมงานเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงการสอนของครูในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีความหมาย เนื่องจากการศึกษาเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีหน้าที่หาแนวทางในการจัดการศึกษาไปพร้อมกับการได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องของครูด้วย ซึ่งแนวทางดังกล่าว สามารถทำได้โดยการจัดบริการการศึกษาในโรงเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมพบปะทีมงาน การเยี่ยมชมโรงเรียน จัดกิจกรรมการอ่านเกี่ยวกับวิชาชีพ เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผล ควรเป็นกิจกรรมเพื่อการติดตามช่วยเหลือครูเป็นกิจกรรมที่มีความชัดเจนต่อเนื่องตรงประเด็นและส่งผลต่อการสอนเป็นกิจกรรมเพื่อการติดตามช่วยเหลือครูเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการสังเกตระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน (Peer observation) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย ควรมีการประชุมและวิเคราะห์ทักษะที่ใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับประสบการณ์ในชั้นเรียนและการปรับปรุงทักษะต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมครูในการเป็นผู้นำและเป็นกิจกรรมซึ่งครูมีส่วนร่วมในการวางแผน

2.3 การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum development) จากสภาพของการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้บทบาทของผู้นำทางวิชาการกลายเป็นบทบาทที่สำคัญมากขึ้นเนื่องจากประสิทธิผลของการศึกษาเป็นประเด็นที่ซับซ้อน ผู้นำทางวิชาการจึงต้องเป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับครูเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน ดังนั้นผู้นำทางวิชาการจึงต้องมีภาระหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรโดยการทำงานร่วมกับครูเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ

2.4 การพัฒนากลุ่ม (Group development) การพัฒนากลุ่มเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่สำคัญในการนำไปสู่ภาวะผู้นำทางวิชาการ การเรียนรู้ทักษะของการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาคือการเรียนรู้การสอนเป็นสิ่งสำคัญของผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำความรู้ที่เกี่ยวกับประสิทธิผลของกลุ่ม รูปแบบของผู้นำกลุ่มความคิดปกติของการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มและการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งไปใช้ในการพัฒนากลุ่ม

2.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือการวิจัยเหล่านั้นไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเองซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมีภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อให้สามารถวิจัยในชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเองได้

2.6 การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (Positive school climate) การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นภาระหน้าที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน ในฐานะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ของนักเรียน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะมีผลต่อขวัญกำลังใจที่ดีของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สูงขึ้น การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากผู้บริหารและทีมงานในโรงเรียนเพื่อแยกแยะระหว่างปัจจัยที่สร้างสรรค์บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องหากกลยุทธ์เพื่อใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยที่สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และพิชิตปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ขัดขวางบรรยากาศในการเรียนรู้โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียน

2.7 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน (School community involvement) โรงเรียนเป็นหัวใจของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นความสัมพันธ์ที่มีประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถมีบทบาทในการนำชุมชน ชุมชนสามารถเป็นผู้สนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนได้หลายทาง เช่น เป็นอาสาสมัครช่วยงานภายในโรงเรียนเป็นวิทยากรในชั้นเรียนเป็นที่ปรึกษาในโรงเรียน เป็นต้น การที่ผู้ปกครองสนใจการศึกษาของนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนสามารถ

เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยการเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการกระทำของโรงเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ตลอดจนให้คำแนะนำบทบาทของผู้นำ โรงเรียนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยการใช้เอกสารการเยี่ยมบ้าน การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

3. ด้านทักษะที่จำเป็น (Skill needed) ในการนำความรู้ไปสู่การพัฒนาพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่สมรรถภาพผู้บริหาร โรงเรียน ผู้บริหาร โรงเรียนจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำ (Leadership skill) และทักษะทางเทคนิค ทักษะภาวะผู้นำ ประกอบด้วยทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะด้านบุคคล ทักษะการนิเทศและทักษะการแนะแนวทางการตัดสินใจของกลุ่ม ส่วนทักษะทางเทคนิค (Technical skills) ประกอบด้วย ทักษะการตั้งเป้าหมาย ทักษะการประเมินผลและการวางแผน ทักษะการสังเกตและทักษะการวิจัยและประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ทักษะการติดต่อสื่อสาร (Communication skills) ทักษะการติดต่อสื่อสารเป็นทักษะของผู้นำทางวิชาการที่มีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลาประมาณ 70 – 80 % ของเวลาทำงานในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เวลาดังกล่าวจะใช้เวลาในการฟัง การพูด การเขียนและการอ่าน ซึ่งตามปกติในการฟัง ผู้ฟังมักจะไม่ได้เข้าใจสิ่งที่ผู้พูดพูดทั้งหมด แต่จะรับรู้ได้ประมาณ 1 ใน 4 ส่วน ดังนั้นการฟัง ที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นการฟังอย่างเอาใจใส่ต่อสิ่งที่ผู้พูดพูด ฟังอย่างมีจุดประสงค์โดยการแลกเปลี่ยนข้อความและฟังโดยใช้ความจำช่วยระลึกถึงสิ่งที่ได้ฟัง ดังนั้นการติดต่อสื่อสารจึงเป็นการติดต่อแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ซึ่งผลลัพธ์ก็คือความเข้าใจ ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการแลกเปลี่ยนทางความคิด ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องเห็นพ้องร่วมกันในการแลกเปลี่ยนความคิด

3.2 ทักษะด้านบุคคล (People skills) ทักษะด้านบุคคลเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางวิชาการและเป็นทักษะที่ชี้ขาดความสำเร็จของตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนเนื่องจากตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียน ทีมงาน นักเรียน เป็นต้น ตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนในฐานะผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางโรงเรียนในการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการที่จำเป็นคือ ความเชื่อถือหรือความไว้วางใจ การจูงใจ (Trust) การกระจายอำนาจ (Empowerment) และความเป็นเพื่อนในอาชีพ (Collegiality) เป็นการส่งเสริมแลกเปลี่ยนความคิด การเป็นผู้ช่วยในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพซึ่งส่งผลต่อนักเรียน

3.3 ทักษะการนิเทศ (Supervisory) ทักษะการนิเทศ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหาร โรงเรียนในการเลือกใช้วิธีการนิเทศในแต่ละสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมที่สุด ซึ่งในการทำงานร่วมกับครู แต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่ม ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องกำหนดวิธีการที่เหมาะสม

ที่สุด วิธีการดังกล่าวมีทั้งการนิเทศทางอ้อม การนิเทศแบบร่วมมือ ไปจนถึงการนิเทศแบบเป็นทางการ

3.4 ทักษะการตัดสินใจร่วมกัน (Group decision – making) เป็นทักษะพื้นฐานที่ใช้อธิบายว่าทำอย่างไรจึงจะเกิดการตัดสินใจร่วมกันขึ้นได้ ในการตัดสินใจร่วมกันนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการเพื่อที่จะให้แนวคิด นโยบาย เป้าหมายในการทำงานเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของกลุ่มผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มตัดสินใจ วิธีดำเนินงานร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน จะนำไปสู่ความรับผิดชอบร่วมกัน การตัดสินใจประกอบด้วย การตัดสินใจข้างเดียวและการตัดสินใจที่มีการปรึกษาหารือ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องเลือกใช้แนวทางในการตัดสินใจให้เหมาะสม

3.5 ทักษะการกำหนดเป้าหมาย (Goal setting or envisioning) ทักษะการกำหนดเป้าหมายหรือทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์เป็นสมรรถภาพในการสร้างมโนคติและการถ่ายทอดความต้องการให้เกิดมโนคตินั้นอย่างเหมาะสม โดยการชักจูงให้บุคคลอื่นพิจารณาเป้าหมายและร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น จนทำให้วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายนั้นถูกกำหนดและควบคุมจนกลายเป็นการตั้งมั่น การพิจารณาการกำหนดวิสัยทัศน์ สามารถพิจารณาได้ตามขบวนการต่อไปนี้ คือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรม การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค การกำหนดกลยุทธ์สำหรับเอาชนะอุปสรรคและการวิเคราะห์การทำงานเพื่อให้เป้าหมายหรือวิสัยทัศน์เป็นผลสำเร็จ

3.6 ทักษะการวัดผลและการวางแผน (Assessing and planning) ทักษะการประเมินผลและการวางแผนเป็นทักษะที่ใช้ในการประเมินผลและวางแผนการประเมินเพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้ไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การใช้เวลาสำหรับการวางแผน การประเมินเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงในองค์กร โครงสร้างขององค์กร จุดอ่อนกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ เป็นต้น ในการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้ไปสู่ความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับโรงเรียนนั้น สามารถเข้าถึงได้มากมายหลายทาง เช่น สอบถามจากผู้เกี่ยวข้อง อ่านจากบันทึกของโรงเรียน การสำรวจแบบ Open – end และการใช้เทคนิคเดลฟาย เป็นต้น นอกจากนี้ในการประเมินผล จำเป็นต้องมีการวางแผนการประเมินเพื่อที่จะประเมินการวางแผนได้หลายวิธี เช่น แผนภูมิของแกนต์ชาร์ต (Gant charts) โปรแกรมประเมินผล (PERT) เทคนิค PPBS การบริหารโรงเรียนโดยยึดวัตถุประสงค์ (MBO) เป็นต้น

3.7 ทักษะการสังเกต เนื่องจากครูเป็นผู้มีส่วนร่วมที่มีสมรรถภาพในองค์กร ผู้บริหารโรงเรียนสามารถอำนวยความสะดวกต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเป็นผู้จัดเตรียมให้ผลสะท้อนกลับต่อครู โดยวิธีการสังเกตให้เกิดประโยชน์ การสังเกตเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนทำการ

สังเกต การสังเกตเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนทำการสังเกตการณ์เรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีวิธีการสังเกตได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การสังเกตเพื่อแนะนำการสอน การสังเกตเพื่อช่วยให้ครูได้ทราบผลสะท้อนกลับของการสอนเพื่อปรับปรุงงาน เป็นต้น

3.8 ทักษะการวิจัยและการประเมินผลในการวิจัยและประเมินผลที่ดีควรมีความชัดเจน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่จะต้องวิเคราะห์ความสำเร็จของโปรแกรมการสอนและกำหนดการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น สำหรับการทำให้โปรแกรมการสอนเป็นผลสำเร็จ ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงโปรแกรมการสอนจะต้องทำบนพื้นฐานของข้อมูลที่กว้างขวาง ครอบคลุมและเชื่อถือได้

เว็บเบอร์ (Weber. 2002 : 2) ได้จำแนกองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการออกเป็น 5 องค์ประกอบ คือ

1. การกำหนดพันธกิจของโรงเรียน (Defining school mission)
2. การส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน (Promoting positive learning climate)
3. การสังเกตและการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู (Observing and giving feedback to teachers)
4. การจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน (Managing curriculum and instruction)
5. การประเมินผลโปรแกรมการสอน (Assessing the instructional program)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 3-20) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ 6 ด้าน คือ

1. ด้านภูมิหลังและประสบการณ์ที่ดี ประกอบด้วย ภูมิหลังและประสบการณ์ ด้านการศึกษา ด้านความรู้และประสบการณ์ ด้านศีลธรรม ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน
2. ด้านบุคลิกภาพที่ดี หมายถึง ลักษณะส่วนรวมของบุคคลที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้น ๆ และเป็นพฤติกรรมกระทำที่แสดงออกของบุคคล องค์ประกอบ ด้านบุคลิกภาพที่ดี ประกอบด้วยบุคลิกด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ความรู้สึก ด้านสังคมและด้านสติปัญญา
3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ คุณธรรมจริยธรรมที่เป็นเครื่องเกื้อหนุนต่อภาวะผู้นำ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความอดทนอดกลั้น ความมุ่งมั่น ความเพียร ความเสียสละ ความเที่ยงธรรม และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
4. ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญา อุดมการณ์ หลักการในการจัดการศึกษา จิตวิทยา

การศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ การบริหารโรงเรียน หลักสูตร การพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น

5. ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะที่จะทำให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำบุคคลในโรงเรียนไปปฏิบัติงานตามภารกิจไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ทักษะในการจัดการตนเอง (Self management skill) และทักษะการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interpersonal skill)

6. ด้านความสามารถ (Abilities) ประกอบด้วย ความสามารถในการรวมน้ำใจบุคลากรในโรงเรียน ความสามารถในการสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงาน ความสามารถในการนำความคิดวิธีการ นวัตกรรมใหม่ ๆ มาสู่โรงเรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์และความสามารถในการนำโรงเรียนให้ทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ไว้ 8 ด้าน ดังนี้

1. การกระตุ้นให้ครูตระหนักและเห็นด้วยในการพัฒนาโรงเรียนและคาดหวังไว้ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. การมีบทบาทสำคัญในการใช้ยุทธศาสตร์เพื่อปรับปรุงงานด้านวิชาการ

3. การสร้างสิ่งจูงใจให้ครูและใช้ระบบการให้รางวัลที่สนับสนุนงานวิชาการ

4. การติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ

5. การใช้ทรัพยากรบุคคลและวัสดุอย่างสร้างสรรค์

6. การสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัยและเป็นระเบียบ

7. การติดตามดูแลการปฏิบัติการสอนของครู

8. การสังเกตการณ์สอนของครูและให้ข้อมูลย้อนกลับ

ถวิล มาตรเยี่ยม (2544 : 126) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ดังนี้

1. การยึดหน้าที่ในการปรับปรุงงานวิชาการ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น ผู้บริหารต้องมีการวางแผนพัฒนาทางวิชาการ มุ่งมั่นที่ปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ตรงตามเป้าประสงค์ เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนงานวิชาการมีการจัดประชุมเพื่อหาทางปรับปรุงงานด้านวิชาการอยู่ตลอดเวลา ตลอดจนร่วมกับครูสร้างกฎ ระเบียบของโรงเรียนเพื่อสนับสนุนงานวิชาการ

2. การสร้างสรรค์แรงจูงใจให้แก่ครูและนักเรียนที่ทำงานด้านวิชาการ ผู้บริหารควรสร้างระบบการให้รางวัลสำหรับนักเรียนและครูซึ่งสนับสนุนการปรับปรุงด้านวิชาการและกระตุ้นความเป็นเลิศในการทำงาน เช่น สร้างกลยุทธ์ทางด้านแรงจูงใจ สร้างขวัญของโรงเรียน ทำเลื่อยีหรือแต่งเพลงที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการของโรงเรียน

3. การติดตามผลความก้าวหน้าทางวิชาการ หลักฐานด้านเอกสารที่คิขของครูใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ คือ ผลความก้าวหน้าของนักเรียนจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

แต่ละระดับแต่ละชั้นและแต่ละคน หลักฐานเหล่านี้สะท้อนสิ่งที่แท้จริงถึงจุดมุ่งหมายทางวิชาการ และคุณค่าทางด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารมีส่วนร่วมผลประโยชน์กับครูและใช้ข้อตกลงที่เป็นมาตรฐานและสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานก็นำมาแก้ไขให้ถูกต้อง

วิชญ์ จุลวรรณ (2547 : 94-95) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบ 8 ด้าน คือ

1. ด้านบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทฐานะผู้นำในการบริหารจัดการเพื่อผลสำเร็จของงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องแสดงบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

3. ด้านความสามารถ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถนำการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ มาสู่สถานศึกษา อันจะส่งผลต่อการยอมรับและความร่วมมืออย่างมั่นใจของผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านบุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างคุณสมบัติของผู้นำทางวิชาการให้มีความเชื่อมั่นตนเองที่จะทำให้ผู้ร่วมงานเกิดศรัทธา ยอมรับและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจนประสบผลสำเร็จและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนตามเป้าหมายของสถานศึกษา

5. ด้านการนิเทศ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทฐานะผู้นำในการเป็นผู้นิเทศและให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือแก่ครู อาจารย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหลัก อันเป็นปัจจัยอิทธิพลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ด้านการวางแผน เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยทำให้มองเห็นภาพของสถานศึกษาว่าขณะนี้เราอยู่ ณ จุดใดและต้องการจะพัฒนาไปในทิศทางใดเพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนอันจะส่งผลต่อพัฒนาคุณภาพของ โรงเรียนและผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

7. ด้านการอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการจะต้องแสดงบทบาทในด้าน

การอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนทุก ๆ ด้านให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวกและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

8. ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทในการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการของจะประกอบด้วยความสามารถในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามหลักสูตร การเอาใจใส่ดูแลครู นักเรียน มีการนิเทศการศึกษา มีการวัดผลและประเมินผลสนับสนุนการศึกษาหาความรู้ พัฒนาวิชาชีพให้มีความก้าวหน้า ให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและให้มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประเภทมาตราส่วนประมาณค่า(Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

จากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดของ ถวิล มาตรฐาน (2544 :126) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 3-20), อับเบนและฮิวส์ (Ubben & Hughes.1987 : 97-99), ฮาลลิงเจอร์และเมอร์ฟี (Hallinger & Murphy. 1985 : 217-247), เดวิดและโทมัส (David & Thomas, 1989 : 40), เฮคและคณะ(Heck et al. 1995 : 95) วิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อ ที่	รายการ	ถวิล และอิว	สปช. และอิว	อับเบน เมอร์ฟี	ฮาลลิง เจอร์และ โรมัส	เดวิส และ คณะ	เฮค และ คณะ	สรุป
1.	การกำหนดภารกิจของโรงเรียน	✓	✓	✓	✓	✓		5
	1.1 การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
	1.2 การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	✓			✓	✓	✓	4
2.	การจัดการด้านการเรียนการสอน	✓	✓	✓		✓		4
	2.1 การนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
	2.2 การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร		✓	✓	✓	✓		4
	2.3 การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	✓	✓		✓	✓	✓	5
3.	การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในชั้นเรียน	✓		✓	✓	✓	✓	4
	3.1 การควบคุมการใช้เวลาในการสอน		✓	✓	✓	✓		4
	3.2 การเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด			✓	✓	✓		3
	3.3 การจัดให้มีสิ่งจูงใจกับครู	✓	✓		✓	✓	✓	5
	3.4 การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ				✓	✓		2
	3.5 การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ	✓	✓		✓	✓		4
	3.6 การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้			✓	✓	✓		3
4.	การจัดให้ครูประเมินโครงการ		✓	✓		✓		3
5.	การสนับสนุนกิจการด้านสังคมของนักเรียน		✓	✓		✓		3
6.	การนำกฎเกณฑ์ ระเบียบมาแก้ปัญหาด้านวิชาการ	✓				✓		2
7.	มีการปฐมนิเทศครู			✓		✓		2
8.	มีการร่วมมือกับครูนำระเบียบไปแก้ปัญหา		✓			✓		2
9.	มีการสังเกตการสอนของครู				✓		✓	2
10.	มีการประเมินผลโครงการ			✓			✓	2
11.	มีการกระตุ้นให้ครูมีความตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่	✓	✓	✓			✓	4
12.	นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงาน	✓					✓	2
13.	มีการสำรวจนักเรียนอ่อนทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล						✓	1

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการ	ถวิล สปช. และฮิว เมอร์ฟี	อับเบน ฮาลลิง เจอร์และ โรมัส	เดวิส และ โรมัส	เฮค และ คณะ	สรุป
14.	ใช้ผลที่ได้จากการประเมินเป็นความต้องการของ โรงเรียน	✓			✓	2
15.	ให้ผู้ปกครองร่วมตรวจสอบความก้าวหน้า	✓	✓		✓	3

จากตาราง 1 วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สรุปได้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำให้การบริหารด้านวิชาการประสบผลสำเร็จ มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน และ 3) ด้านการจัดบรรยากาศในโรงเรียน

สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน หมายถึง การกำหนดกรอบขอบเขตของงานที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการมีส่วนร่วมของทีมงานในโรงเรียนและการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียนโดยการแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้สึคนึกคิดหรือทัศนคติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายโรงเรียน

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลส่งเสริมและสนับสนุนการสอนของครู การเรียนของนักเรียนและการประสานงานการเรียนการสอน ด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอนให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายวิชาการของโรงเรียนและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตรและด้านการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความก้าวหน้าของนักเรียนและการวางแผนพัฒนาผู้เรียน

3. ด้านการจัดบรรยากาศในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูให้ครูมีพฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ความถนัด ความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาและ

สร้างมาตรฐานทางวิชาการในการพัฒนาการเรียนการสอนและด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้นักเรียนที่ประสบความสำเร็จ

2. การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุถึงแนวทางในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ไว้ในมาตรา 24(5) ว่าให้มีการสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม จัดหาสื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกับสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และมาตรา 30 ได้ระบุไว้ว่า ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้ง การส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา กองการวิจัยทางการศึกษา (2546 : บทนำ) ได้ให้ความเห็นว่ารัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการวิจัยทางการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาต้องส่งเสริมการวิจัยให้กับครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.1 ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

เอลเลียต (Elliot. 1991 : 4) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน หรือแนวคิดในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ว่าหมายถึง การวิจัยของครูที่ใช้กระบวนการของการคิดเชิงสะท้อนในการทบทวนทฤษฎีและแนวปฏิบัติทางการศึกษาไปใช้จริงในโรงเรียน

ฮอบกินส์ (Hopkins. 1994 : 49) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การทำการวิจัยที่ดำเนินการ โดยครูในระหว่างการสอนนั้นย่อมไม่ใช่การวิจัยในระดับหลักการและทฤษฎีแต่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งนิยามเรียนในความหมายใกล้เคียงกันว่าการวิจัยในชั้นเรียนหรือการวิจัยในห้องเรียน (Classroom Research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research, CAR) การวิจัยของครู (Teacher research, teacher – based research)

สัมมา ธนินธ์ (2544 : 15) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยประเภทหนึ่งที่ครูผู้สอนดำเนินควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียนเพื่อการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้น คิดค้นและหาวิธีการพัฒนาการดำเนินงาน แล้วนำผลที่ได้ไปพัฒนาการเรียนการสอนหรือแก้ปัญหาการสอนรวมทั้งเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นต่อไป

พิมพันธ์ เคชะคุปต์ (2544 : 48) ได้ให้ความหมายการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ค้นคว้าเพื่อสร้างความรู้ใหม่ ทางการศึกษาและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ทางการศึกษาให้เป็นแนวทางในการนำไปจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย

อุทุมพร จามรมาน (2544 : 1) ได้ให้ความหมายการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การวิจัยที่ทำโดยครู ของครู เพื่อครูและสำหรับครู เป็นการวิจัยที่ครูต้องตั้งปัญหาการเรียนการสอนออกมา และครูต้องแสวงหาข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยกระบวนการที่เชื่อถือได้ ผลการวิจัยคือคำตอบที่ตัวครูเองจะเป็นผู้นำไปใช้แก้ปัญหของตนหรืออาจกล่าวได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการแก้ปัญหาของนักเรียนบางคน บางเรื่อง เพื่อพัฒนา ปรับปรุงนักเรียนอ่อน เสริมนักเรียนเก่ง นักเรียนคนนั้น กลุ่มนั้นเพื่อจะได้เรียนทันเพื่อนกลุ่มใหญ่หรือได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของเขา

ลำออง สีหาพงษ์ (2544 : 62) ได้ให้ความหมายการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การวิจัยในระดับชั้นเรียน ระดับโรงเรียนมีเป้าหมายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ การวิจัยในชั้นเรียนมีขอบเขตอยู่ที่การแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียน โรงเรียนและสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน

ยุทธนา ปฐมวรชาติ (2544 : 59) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง ร่องรอยของการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีระบบหรือเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาหรือแสวงหาคำตอบจากข้อสงสัยที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนของครูที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาผู้เรียน อาจเป็นรายบุคคลเป็นกลุ่มหรือทั้งในชั้นเรียนอย่างดี ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผนพัฒนา สื่อ หรือวิธีการที่นำมาใช้ในการวิจัยหรือวิธีการที่นำมาใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัยและนำเสนอ ผลการศึกษาและข้อค้นพบที่ได้ในรูปเอกสารการวิจัยหรือรายงานการพัฒนาเรียน

ประกอบ มณีโรจน์ (2544 : 4) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนว่าหมายถึง กระบวนการ แสวงหาความรู้ ความจริง ด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

กรมวิชาการ (2544 : 7) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนว่า การวิจัยในชั้นเรียนคือ กระบวนการที่ครูศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบ จุดเน้นของการวิจัยในชั้นเรียน คือ การแก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการเรียนการสอน อย่างมีระบบ ดังนั้นการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการศึกษาควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการสอนของตนเองและเพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียนให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นต่อไป

วรรณวิไล พันธุ์สีดา (2544 : 6) ได้ให้ความหมายพอสรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการที่ครูศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบ ดังนั้น การวิจัยในชั้นเรียน คือ การสำรวจปัญหาและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนโดยการสร้างและ พัฒนานวัตกรรม การจัดการเรียนการสอนและทำการทดลองกับนักเรียนในความรับผิดชอบของ ครู ทั้งกระบวนการวิจัยได้นำมาถูกปรับปรุงการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนของครู ซึ่งส่งผลให้ครูมี ทักษะ มีความสามารถในการจัดกิจกรรมนักเรียนมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาจน หาทางแก้ไขได้สำเร็จทำให้เป็นคนมีความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในอาชีพครู

ชัยพจน์ รักราม (2544 : 21-25) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนคือ เป็นการศึกษาค้นคว้าที่ เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียนเพื่อการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ทั้งในส่วน หลักสูตร วิธีสอน การจัดกิจกรรม สื่อ แบบฝึก รวมทั้งการวัดผลประเมินผลเพื่อประโยชน์ต่อ การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนและคุณภาพการเรียน

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 3) ให้ความหมายการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การศึกษา ค้นคว้าของครู ซึ่งจัดว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหา (Problem solving) การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

กรมสามัญศึกษา (2545 : 25) อธิบายว่าการวิจัยในชั้นเรียน คือ การวิจัยโดยครูผู้สอนใน ห้องเรียนทำวิจัยกับนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาที่ครูรับผิดชอบเริ่มจาก วิเคราะห์ปัญหาเชิงระบบและเสร็จสิ้นที่ทำการคิดค้นนวัตกรรมแก้ปัญหาได้

กองวิจัยทางการศึกษา (2545 : 4) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง เป็นการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เพื่อมุ่ง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นครั้ง ๆ ไป ผลการวิจัยใช้ได้เฉพาะกลุ่มที่ทำการศึกษาหรือการวิจัยปัญหา ของเด็กในชั้นเรียนของตนเองด้วยการหาความรู้หรือวิธีการใหม่ ๆ รวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้น สิ่งใหม่และการดัดแปลงอุปกรณ์ประเภทอื่น มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับ สภาพการณ์ของการเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนใน ชั้นเรียนของตนเองโดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

พิชิต ฤทธิรัฐ (2545 : 3) ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การสืบหา ข้อเท็จจริง คำตอบของค้ความรู้ใหม่หรือการสร้างพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่เป็นระบบและ เชื่อถือได้ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบคำตอบที่เชื่อถือได้

สุภาภรณ์ มั่นเกตุทิพย์ (2545 : 8) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การวิจัยที่ดำเนิน โดยครูผู้สอนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนการสอน มีจุดประสงค์

เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยใช้นวัตกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงกับปัญหา

มนสิข สิริสมบุญ (2546 : 2) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การดำเนินการของครูอย่างเป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสะท้อนผลและหาวิธีแก้ปัญหาตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียนด้วยกระบวนการที่เชื่อถือได้ เพื่อการแก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง พัฒนาและเพิ่มพูนความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตร และการบริหารจัดการเรียนการสอน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 1072) ได้ให้คำจำกัดความการวิจัยไว้ว่า หมายถึง การค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนตามหลักวิชา ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “research” ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบัน คือ ความหมายของคำว่า “วิจัย” “research” ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบัน คือ การศึกษาค้นคว้าอย่างระมัดระวังด้วยวิธีการอันเป็นที่ยอมรับ (ซึ่งมักจะได้แก่วิธีการทางวิทยาศาสตร์) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง ข้อสรุป หรือทฤษฎีต่าง ๆ

วาโร เฟ็งส์วาศ์ (2546 : 1) ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการที่ได้มาซึ่งความรู้หรือคำตอบที่ครูเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 2) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การวิจัยในชั้นเรียนที่เป็นการทำวิจัยที่มุ่งนำผลการวิจัยมาแก้ปัญหการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนหรือมุ่งนำผลวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอน

สุวิมล ว่องวานิช (2550 : 3) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าหมายถึง การวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในห้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนเป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลมาใช้ทันทีและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของตนให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนได้มีโอกาสได้อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อใช้กระบวนการวิจัยศึกษาหาความรู้เพื่อแก้ปัญหการเรียนรู้อของนักเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียน พัฒนาอาชีพและความก้าวหน้าของตนเอง

2.2 ความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

ครูถือว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งในการจัดการศึกษา ครูจะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นครูที่ดี เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการกระตุ้นช่วยให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ ครูต้องเป็นที่

ยอมรับนับถือในฐานะเป็นปูชนียบุคคลและเป็นหัวใจของผู้ปกครองเป็นร่วมงานที่ดีในสถานศึกษาเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ พัฒนาตนเองและทำการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นการส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการทำการศึกษาวิจัยในชั้นเรียน ถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของผู้บริหาร การให้ความรู้ที่ถูกต้องจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ดี มีเจตคติที่ดี เป็นแรงเสริมที่จะทำให้เกิดความต้องการในการดำเนินการทำการศึกษาวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ดังนี้

การวิจัยในโรงเรียนถือว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนการสอน การนำการวิจัยเข้าไปใช้ในการเรียนการสอนและนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียนนั้น ครูผู้ใช้หลักสูตรต้องสามารถวิจัยได้และมีผลกระทบต่อการพัฒนาวิชาชีพครูควบคู่กันไปซึ่งจำเป็นต้องส่งเสริมและปรับปรุงด้านวิชาชีพ ครูทุกคนจะต้องศึกษาและทดลองวิจัยกันอย่างจริงจังเพื่อความก้าวหน้าในการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติโดยการทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความรู้ ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยการสนับสนุนให้ครูทำการทดลองวิจัยทำการสอนที่ใช้เนื้อหาวัสดุอุปกรณ์และวิธีสอน วิธีจัดชั้นเรียนใหม่ ๆ ให้ครูได้พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์กับครูอื่นซึ่งกำลังทดลองหรือทำงานเกี่ยวกับเรื่องเดียวกัน ฝึกให้เป็นผู้บรรยาย ปรากฏการณ์ในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับโรงเรียนและท้องถิ่น สนับสนุนให้เขียนบทความหรือหนังสือเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์สำหรับการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูมีการเปลี่ยนแปลง ทักษะ ความรู้ ความคิดและทัศนคติ ควรจัดกิจกรรมต่อไปนี้เป็นประจำต่อเนื่องกันคือ การประชุมครู ก่อนเปิดภาคเรียน การประชุมปฏิบัติงานในระหว่างปิดภาคเรียนภาคฤดูร้อนเพื่อสนองความต้องการของครูและสนับสนุนด้านการเงินสำหรับค่าใช้จ่ายของครูที่มาประชุม จัดให้มีการสาธิตการสอนภายในโรงเรียน มีกลุ่มศึกษาตามความสนใจ นำเอาปัญหาหรือหัวข้อเกี่ยวกับการประชุมปฏิบัติการของครูภายในโรงเรียน กลุ่มสาธิตการสอนไปประกอบเป็นเนื้อหาวิชาของรายวิชาที่ครูศึกษาในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยระหว่างปิดภาคฤดูร้อน โดยมีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำโดยไม่มีภาระการทำงานของครูแต่เป็นการร่วมกันกับครูในการวางแผนเพื่อจัดประสบการณ์และกิจกรรมนักเรียน ซึ่งมีผลต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

พยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์ (254 : 11) ได้กล่าวว่า การพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนเปรียบเสมือนลมหายใจที่จำเป็นของชีวิตยิ่งในยุคที่พัฒนาการศึกษาไทยอยู่ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ อันมีผลเชื่อมโยงมาจากบริบทสังคมโลก การวิจัยจะเข้ามามีส่วนช่วยให้การพัฒนาการศึกษาให้สามารถก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงและสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กองวิจัยทางการศึกษา (2542 : 3) ได้กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนเกิดจากแนวคิดพื้นฐาน คือ การบูรณาการวิธีการปฏิบัติงานกับการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติโดยมีความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้วยการวิจัย
2. เป็นการพัฒนาวิชาชีพครู
3. เป็นการหาความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูด้วยการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ
4. เป็นการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจัยทางการศึกษา

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2544 : 5) ได้กล่าวว่า เป็นเครื่องมือสำคัญของครูในการพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นครูไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ พัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่จรรโลงวิชาชีพครูให้มีความเข้มแข็ง

พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์ (2544 : 48) ได้กล่าวว่า เป็นการพัฒนาหลักสูตรและการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้วยการวิจัยเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูทั้งเป็นการแสดงความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูด้วยการเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับการปฏิบัติและยังส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจัยทางการศึกษา

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 1-2) ครูเป็นวิชาชีพที่ได้การยอมรับว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานสูงและเป็นที่ยอมรับของสังคม ขณะเดียวกันต้องก้าวทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการเทคโนโลยี ค่านิยมและวัฒนธรรมทางสังคม นอกจากนี้ครูยังต้องพัฒนาสติปัญญาและความสามารถที่หลากหลายของเด็กแต่ละคน ครูต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้านมีการวางแผนที่ดีในการสอน ต้องค้นคว้าวิธีสอน ค้นหาสื่อ ตลอดจนเครื่องมือใหม่ ๆ มาช่วยในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่และสนองตอบต่อผู้เรียนแต่ละคน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครูต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพด้วยการคิดค้นแนวทางใหม่เพื่อพัฒนาตนเอง ตลอดจนคิดค้นหาแนวทางใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญยุทธศาสตร์หนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การที่ครูนำกระบวนการวิจัยมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้นี้ ถือได้ว่าครูมีส่วนร่วมสร้างนักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งร่วมพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้

กรมวิชาการ (2545 : บทนำ-3) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการวิจัยมีความสอดคล้องกับพัฒนาการศึกษาทั่วโลกที่ได้พยายามให้ครูผู้สอนเป็นนักวิจัยให้เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะมีเสรีภาพในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้นประการสำคัญผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะให้แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน การวิจัยจึงสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้จะช่วยฝึกกระบวนการคิด การจัดการหาเหตุผลในการตอบปัญหาและรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

กองวิจัยทางการศึกษา (2545 : 1-2) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 24 (5) การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกับสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และมาตรา 30 ได้กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนา การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษาซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการทำการวิจัยการศึกษาและปรับบทบาทของการวิจัยให้เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างอัตโนมัติและถือว่าการวิจัยเป็นจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการปฏิบัติการสอนของครูในชั้นเรียนการวิจัยจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบจนทำให้การศึกษานั้นคลี่คลายไปในด้านที่ก่อประโยชน์และกล้าเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ ด้วยความเชื่อมั่นมุ่งมั่นที่จะนำปัญหามาก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็น การแสดงความก้าวหน้าของครูอีกทางหนึ่ง

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545 : 75-79) ได้กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เป็นกระบวนการท้าทายครูให้แสดงความสามารถและศักยภาพในการกระตุ้นนักเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ ที่เริ่มต้นจากการอยากรู้และหากวิถีในการหาคำตอบแล้วสรุปลงอย่างมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือโดยเกิดจากความต้องการของครูที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้หรือนวัตกรรมการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนที่แตกต่างกันเป็นสำคัญ รวมทั้งเน้นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบมีเป้าหมายมีเหตุมีผลและเมื่อครูผู้สอนสามารถรวบรวมผลที่เกิดขึ้นในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งนวัตกรรมกิจกรรมหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบต่างๆ มาไว้เพื่อเลือกใช้ตามความเหมาะสมแล้ว จะช่วยให้แก่นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและสนุกกับการเรียนอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพ

การศึกษา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยจึงจำเป็นที่ครูจะต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจให้เกิดขึ้นในจิตวิญญาณของความเป็นครู

สุวิมล ว่องวานิช (2550 : 15) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาวิชาชีพเนื่องจากให้ข้อค้นพบที่ได้มาจากกระบวนการสืบค้นที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ ทำให้การเรียนเกิดการพัฒนาการเรียนและครูเกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังพัฒนาผู้ที่มีส่วนร่วมนำไปสู่การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้และด้วยหลักการสำคัญของการวิจัยปฏิบัติที่เน้นสะท้อนผล ทำให้การวิจัยแบบนี้ส่งเสริมบรรยากาศของการทำงานแบบประชาธิปไตยที่ทุกฝ่ายเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และยอมรับในข้อค้นพบร่วมกัน

สรุปได้ว่า ความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของการบริหารที่ช่วยในการกระตุ้นให้ครูใช้กระบวนการในการแก้ปัญหาของนักเรียน ให้ครูเข้าที่ตี ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความก้าวหน้า

2.3 ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนจะแตกต่างกับการวิจัยทางการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครูและนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ วิจัยจากการปฏิบัติงานของครูที่มุ่งศึกษาเฉพาะในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น

ทิสนา เขมมณี (2542 : 74) กล่าวว่า ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนจะแตกต่างกับการวิจัยทางการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครูและนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ วิจัยจากการปฏิบัติงานของครูที่มุ่งศึกษาเฉพาะในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น การศึกษาวิจัยไม่เน้นระเบียบวิธีวิจัยมากนัก ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีการสุ่มตัวอย่างเพราะกลุ่มเป้าหมายมีจำนวนไม่มากนัก ไม่เน้นสถิติผลการวิจัย ไม่เน้นสรุปอ้างอิง ส่วนการวิจัยการศึกษาเน้นศึกษาเรื่องทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทฤษฎีทางการศึกษา มีการหาคำตอบที่เป็นระบบน่าเชื่อถือได้ ดังนั้นในการวิจัยจะต้องถูกต้องตามกรอบระเบียบวิธีการวิจัยการศึกษามีกระบวนการซับซ้อนและใช้ระยะเวลาาน แต่วิจัยในชั้นเรียนใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ในการแก้ปัญหา

ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล (2544 : 34-36) ได้อธิบายลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนว่าการวิจัยในชั้นเรียนโดยมากเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งอาจจะเป็นเชิงปฏิบัติการเต็มรูปแบบหรือเฉพาะส่วนก็ตาม วิธีการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่มีความเฉพาะเจาะจงและต่างจากการวิจัยทางการศึกษาทั่วไปดังนี้

จุดเริ่มต้นของการวิจัย มีจุดกำเนิดจากสภาพปัญหาหรือข้อข้องใจในชั้นเรียน การสอนของครูที่ครูพบครูต้องปรับปรุงหรือแก้ปัญหานั้น ด้วยวิธีการวิจัยปัญหาการวิจัยจึงเริ่มจากความคิดของครูมากกว่าความต้องการของผู้อื่นและไม่ได้นำหลักการ ทฤษฎีโดยตรง ทั้งนี้หลักการทฤษฎี

ทางการศึกษาจะนำมาใช้สนับสนุนในภายหลัง เช่น ในการเลือกวิธีแก้ปัญหาที่สมเหตุสมผลตามหลักจิตวิทยา เป็นต้น

ขอบเขตของการวิจัยในชั้นเรียนจะแคบและเฉพาะเจาะจงในประเด็นต่อไปนี้ 1) ปัญหาการวิจัยเป็นเรื่องที่วิจัยอาจจะเป็นประเด็นเล็ก ๆ แต่สำหรับครูแล้วมีความหมายสำหรับการเรียนการสอนโดยตรง 2) ประชากรมุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียน ผู้สอน กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนหรือสถานะการเรียนหนึ่ง ๆ ในการศึกษาอาจมุ่งเน้นนักเรียนเฉพาะราย นักเรียนห้องเรียนหนึ่ง หรือหลายห้องเรียน ที่ครูผู้ทำการวิจัยมีส่วนรับผิดชอบในการเรียนการสอน 3) การนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนของครูในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ โดยตรง ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางกระบวนการวิจัยทั้งหมด ทั้งนี้อาจเป็นการวิจัยที่ดำเนินการโดยครูคนเดียวหรือโดยครูร่วมกันในการดำเนินการวิจัยไปพร้อม ๆ กับการเรียนการสอนตามปกติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ผู้เรียนไม่รู้สึกรู้ว่าอยู่ใต้สถานะการวิจัย ผลการวิจัยจึงอยู่บนพื้นฐานประสบการณ์ทางธรรมชาติของห้องเรียนที่เป็นปกติวิสัย ทำให้กระบวนการวิจัยเป็นการเชื่อมโยงระหว่างการคิดเชิงสะท้อน (Reflective thinking) และการปฏิบัติ (Action) อย่างชัดเจน กล่าวคือมีการพิจารณาพิเคราะห์ทบทวนทั้งก่อนระหว่างและหลังการทดลองปฏิบัติ

วิธีการวิจัยในชั้นเรียนมีความยืดหยุ่น ปรับให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน และใช้สถิติที่ไม่ซับซ้อนมากนักในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยจะขาดน้ำหนักไปบ้างในด้านความเที่ยงตรงเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาทั่วไปที่อิงทฤษฎีและหลักการที่เข้มงวดแต่เป็นการวิจัยที่ให้ประโยชน์

กรมวิชาการ (2545 : 8-9) ได้ทำการสังเคราะห์คุณลักษณะและพฤติกรรมกรรมการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า คุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน มีดังนี้ ด้านความเป็นผู้นำ คือ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถแก้ปัญหาที่มีมนุษยสัมพันธ์ เฉลียวฉลาด มีเหตุมีผลด้านวิชาการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ สามารถยืดหยุ่นวิธีการเพื่อความสำเร็จของงาน มีไหวพริบในการทำงาน ก้าวทันวิทยาการและเทคโนโลยี ด้านบุคลิกภาพ คือ มีกิริยาท่าทาง แสดงออก มีความเข้มแข็ง ท่าทางกระฉับกระเฉง จิตใจหนักแน่น มีมนุษยสัมพันธ์ กระตือรือร้นด้านความสามารถในการบริหาร คือ มีความสามารถในการจัดการ รักษาการทำงาน มีความยืดหยุ่นสรุปลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนได้ว่า ต้องทำการวิจัยในชั้นเรียนต้องเป็นปัญหาที่ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและมีประโยชน์ การทำการวิจัยต้องทำการวิจัยไปพร้อมกับการแก้ปัญหาในห้องเรียนไปพร้อมกันและให้ผู้เรียนเหมือนการเรียนปกติ

สุวิมล ว่องวาณิช (2550 : 22-23) ได้อธิบายลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนว่า ต้องมีการดำเนินงานที่เป็นวงจรต่อเนื่อง มีกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมและเป็นกระบวนการที่เป็น

ส่วนหนึ่งของการทำงานปกติให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในชั้นเรียนที่สามารถปฏิบัติได้จริง

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการของครูที่ไม่เน้นระเบียบการวิจัยมากนัก ซึ่งจุดเริ่มต้นของการวิจัยเกิดจากสภาพปัญหาและข้อข้องใจ ที่มุ่งศึกษาเฉพาะในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาคำจำกัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยใช้ระยะเวลาสั้น ๆ

2.4 ประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียน

กรมวิชาการ (2544 : 3) กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของการวิจัยว่าโดยปกติผู้สอนได้ทำการวิจัยอยู่ตลอดเวลาด้วยการศึกษาหาสาเหตุและสังเกตในขณะที่กำลังสอนไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างของวิชาที่สอน (หลักการวัตถุประสงค์ คาบเวลา) เนื้อหาที่สอน วิธีสอนและการประเมิน ในขณะที่เดียวกันก็สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนสิ่งต่าง ๆ และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนตลอดจนสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาการกระทำของผู้สอนดังกล่าวนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเพียงแต่ไม่ได้ใช้วิธีการตามกระบวนการวิจัยเข้าเสริมซึ่งกระบวนการวิจัยจะช่วยให้การศึกษา การสังเกต การหาเหตุผลเป็นไปอย่างมีระบบด้วยการจดบันทึกเพื่อนำมาวิเคราะห์ แปลผลซึ่งอาจทำด้วยตนเองหรือทำร่วมกันเป็นระดับชั้นหรือระหว่างสาขา หมวดวิชาเป็นการวิจัยที่เน้นการแก้ปัญหาในทางปฏิบัติมากกว่าเน้นการแก้ปัญหาในทางทฤษฎีการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการวิจัยมีประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ครูผู้สอนมีความเข้าใจที่จะใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการพัฒนางาน คือพัฒนากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครู
2. ทำให้ครูผู้สอนได้รับรู้ มีความเข้าใจ ร่วมมือกันส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนางานและให้ความเข้าใจพื้นฐาน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ทั้งของตนและของผู้เรียน

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2544 : 10) กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนว่าการวิจัยในชั้นเรียนเกิดจากแนวคิดพื้นฐาน คือ การบูรณาการวิธีการปฏิบัติงานกับการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติโดยมีความสำคัญคือเป็นการพัฒนาหลักสูตรและการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้วยการวิจัย พัฒนาวิชาชีพครู แสดงความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ด้วยการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ และเป็นการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจัยทางการศึกษา

สุวิมล ว่องวานิช (2550 : 14 -15) กล่าวถึงความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียนไว้ 7 ข้อสรุปได้ดังนี้

1. ให้โอกาสแก่ครูในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทำวิจัยการประยุกต์ใช้ ตระหนักทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น
2. เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงหรือสะท้อนผลจากการทำงาน
3. เป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติโดยตรงเนื่องจากช่วยพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ
4. ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการวิจัยในสถานที่ทำงาน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กรเนื่องจากนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติและการแก้ปัญหา
5. เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติในการวิจัยทำให้กระบวนการวิจัยเป็นประชาธิปไตย ทำให้เกิดการยอมรับในความรู้

6. ช่วยตรวจสอบวิธีการทำงานของครูที่มีประสิทธิผล

7. ทำให้ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent)

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2544 : 5) กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือสำคัญของครูในการพัฒนาวิชาชีพครู ไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพเพราะการวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยทำให้ครูเป็นนักแสวงหาความรู้และวิธีการใหม่ๆ อยู่เสมอจึงจะช่วยทำให้ครูมีความรู้กว้างขวางและลุ่มลึก ทำงานอย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์และเป็นระบบ
2. เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้งานของครูมีลักษณะเป็นพลวัตมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่เกินนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ทันทั่วถึง
3. เป็นเครื่องมือที่จรรโลงวิชาชีพครูให้มีความเข้มแข็งเพราะผลจากการวิจัยในชั้นเรียนจะเป็นการบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการทำงานของครูได้อย่างเป็นรูปธรรมนั่นคือ การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่ครูต้องการและเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมทั้งตัวครูและผู้เรียน

สุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์ (2545 : 6) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียนไว้โดยสรุป คือ การช่วยแก้ปัญหาในห้องเรียน ช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีปรับเปลี่ยนบทบาทของครูเสริมพลังอำนาจแก่ครูในการแก้ปัญหาในชั้นเรียนทำให้รู้วิธีการการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลเป็นการกระตุ้นการสอนแบบสะท้อนกลับ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิภาพช่วยตรวจสอบวิธีการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพช่วย พัฒนาทักษะทางวิชาชีพครูเป็นการเชื่อมโยงระหว่างวิธีสอนกับผลที่ได้รับช่วยให้ครูนำผลการวิจัยไปใช้ในห้องเรียน และทำให้ครูสามารถเป็นองค์กรที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

ชาติรี เกิดธรรม (2544 : 13 – 14) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

1. เพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้วยการวิจัยโดยผ่านนวัตกรรม เทคนิคหรือวิธีการที่มีคุณภาพ ผ่านกระบวนการวิจัยที่น่าเชื่อถือได้มาแล้วมาใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียนโดยตรง อันจะมีผลในการจัดการเรียนการสอน บรรลุผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้
2. เพื่อเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้นและเป็นการแสดงถึงความก้าวหน้างานวิชาชีพ
3. เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้จากการปฏิบัติจริง อันเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย
4. เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุนความก้าวหน้าด้านการวิจัยทางการศึกษาและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นผลงานทางวิชาการเพื่อกำหนดตำแหน่งให้สูงขึ้นได้

มนสิข ลิทธิสมบุรณ์ (2546 : 8) กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียนก่อให้เกิดประโยชน์กับบุคคลทุกฝ่ายใน โรงเรียน ผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงก็คือนักเรียนและยังเป็นประโยชน์กับตัวครูเพื่อนครูในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น การให้ความยอมรับนับถือเป็นการบริหารเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบและสามารถทำงานในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การยอมรับนับถือเป็นปัจจัยจูงใจที่กระตุ้นมนุษย์ จากสถานะที่เป็นกลางให้ไปอยู่ในสถานะที่เป็นกลางให้ไปอยู่ในสถานะที่อยากทำงาน ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าการวิจัยในโรงเรียนถือว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนการนำการวิจัย เข้าไปใช้ในการเรียนการสอนและผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียนนั้น ครูผู้ใช้หลักสูตรต้องสามารถวิจัยได้และมีผลกระทบต่อการพัฒนาวิชาชีพครูควบคู่กัน ไปซึ่งจำเป็นต้องส่งเสริมและปรับปรุงด้านวิชาชีพ ครูทุกคนจะต้องศึกษาและทดลองการวิจัยกันเพื่อความก้าวหน้าในการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติโดยการทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความรู้ ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยการสนับสนุนให้ครูทำการทดลองวิจัยทำการสอนที่ใช้เนื้อหา วัสดุอุปกรณ์และวิธีสอน วิธีจัดชั้นเรียนใหม่ ๆ ให้ครูได้พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์กับครูอื่นซึ่งกำลังทดลองหรือทำงานเกี่ยวกับเรื่องเดียวกัน ฝึกให้เป็นผู้บรรยายปาฐกถาในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับโรงเรียนและท้องถิ่น สนับสนุนให้เขียนบทความหรือหนังสือเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงทักษะ ความรู้ ความคิดและทัศนคติ ควรจัดกิจกรรมต่อไปนี้เป็นประจำต่อเนื่องกันคือ การประชุมครูก่อนปิดภาคเรียน การประชุมปฏิบัติงานในระหว่างปิดภาคเรียนภาคฤดูร้อนเพื่อสนองความต้องการของครูและสนับสนุนด้านการเงินสำหรับค่าใช้จ่ายของครูที่มาประชุม จัดให้มีการสาธิตการสอนภายในโรงเรียน มีกลุ่มศึกษาตามความสนใจ นำเอาปัญหาหรือหัวข้อเกี่ยวกับการประชุมปฏิบัติการของครูภายในโรงเรียน กลุ่ม

สาธิตการสอนไปประกอบเป็นเนื้อหาวิชาของรายวิชาที่ครูศึกษาในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ระหว่างปิดภาคฤดูร้อน โดยมีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำโดยไม่มีการวัดผลการทำงานของครูแต่เป็นการร่วมกันกับครูในการวางแผนเพื่อจัดประสบการณ์และกิจกรรมนักเรียน ซึ่งมีผลต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียนมีประโยชน์คือ ช่วยให้ครู ผู้บริหารตัดสินใจแก้ปัญหาได้ตรงจุด ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียน ครูมีความรับผิดชอบทำงานอย่างมีระบบ มีการวางแผนที่ดี ครูใช้กระบวนการวิจัยช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพของนักเรียน สามารถนำผลการวิจัยพัฒนาตนเองและนำไปวางแผนการพัฒนางานวิชาการ พัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ได้

2.5 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายให้แต่ละสถานศึกษาได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพปัญหาและสภาพแวดล้อม ตลอดจนความรู้ ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับสถานศึกษาและท้องถิ่น ผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน อันที่จะนำมาแก้ไข ปัญหาและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนให้เป็นไปตามความต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งมีนักวิชาการกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

สุนทร สุนันท์ชัย (2527 : 87-94) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมความรู้ความสามารถของครูในโรงเรียนไว้หลายวิธีในการส่งเสริมคุณภาพของครู ดังนี้

1. ประชุมครูในลักษณะที่ส่งเสริมความรู้ของครู
2. การจัดห้องสมุดสำหรับโรงเรียน
3. การอบรมครู
4. การทดลองทางวิชาการ
5. การจัดกลุ่มให้มีหน้าที่ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ
6. การประเมินรายบุคคล
7. การเยี่ยมชมโรงเรียนและดูงานการศึกษาในโรงเรียนอื่น
8. การสาธิต
9. การฟังปาฐกถา การบรรยาย การอภิปราย
10. การส่งเสริมให้เป็นสมาชิกของสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ทางวิชาการ
11. การส่งเสริมให้มีการศึกษาเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ

12. การประเมินผลประสิทธิภาพของครู

ภิญโญ สาธร (2529 : 208) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารควรรู้หลักการบริหารของ ลูเธอร์กลูลิค (Luther Gulick) ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการบริหารไว้ 7 ประการด้วยกัน เรียกด้วยตัวอักษรตัวต้นของคำว่า POSDCoRB ดังนี้

1. การวางแผน (Planning (P)) การวางแผนหรือวางแผนโครงการอย่างกว้างขวาง ผู้บริหารควรรู้ การวางแผนร่วมกับครู คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อกำหนดนโยบายและเป้าหมาย การดำเนินการร่วมกันทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้สำเร็จและเกิดประสิทธิภาพ

2. การจัดรูป (Organizing (O)) การจัดรูปหรือเค้าโครงการบริหารงานของหน่วยงานโดยมีนโยบายที่ชัดเจนว่า ครูทุกคนต้องทำการวิจัยในชั้นเรียน

3. การบริหารงาน (Staffing (S)) การบริหารงานที่เกี่ยวกับบุคคล โดยการกำหนดอำนาจหน้าที่ผู้รับผิดชอบ โดยดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน รับผิดชอบในการประสานงาน ดำเนินการ ประเมินผลและนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข

4. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing (D)) การวินิจฉัยสั่งการ โดยดำเนินการเริ่มต้นด้วยการจัดการปฐมนิเทศให้ครูทุกคนรู้และเข้าใจจุดประสงค์ของการทำการวิจัยในชั้นเรียน จัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการวิจัยในชั้นเรียน พาไปศึกษาดูงานที่ประสบผลสำเร็จในการทำการวิจัย สร้างครูแกนนำการวิจัยและให้ความสำคัญแก่ผู้ประสบผลสำเร็จในการทำการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู

5. การประสานงาน (Coordinating (Co)) การประสานงานหรือสื่อสัมพันธ์ภายในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการทำการวิจัยร่วมกันทุกสัปดาห์หรือสองสัปดาห์ โดยมีคณะกรรมการเป็นฝ่ายประสานงาน แนะนำให้มีการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนร่วมกัน เขียนโครงการวิจัยอย่างมีระบบ มีการสร้างเครื่องมือใหม่ในการแก้ปัญหา ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ผู้บริหาร ครูวิชาการหรือครูแกนนำคอยประสานงานให้คำแนะนำ ช่วยเหลือร่วมคิด ร่วมทำพร้อมติดตามทุกขั้นตอนของการทำการวิจัยในชั้นเรียน

6. การรายงาน (Reporting (R)) การเสนอรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบทุกระยะ ผู้บริหารกำหนดให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนแสดงผลงานการวิจัยเป็นขั้นตอนหรือเป็นระยะ ๆ เพื่อแสดงความก้าวหน้าของงานและจัดแสดงผลงานทางการวิจัยเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบถึงการทำงานของครูเพื่อ สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูที่ทำการวิจัยในชั้นเรียน

7. งบประมาณ (Budgeting (B)) การจัดทำงบประมาณการเงิน ผู้บริหารควรส่งเสริมด้านวัสดุ อุปกรณ์หรืองบประมาณให้ครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน ให้ความช่วยเหลือทุกด้าน เช่น การเพิ่มแหล่งความรู้ให้แก่ครู การอำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล เป็นต้น

พยอม วงศ์สารศรี (2538 : 194 –195) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรม คือ กระบวนการซึ่งบุคคลได้เรียนเกี่ยวกับความรู้ทักษะและทัศนคติซึ่งช่วยให้ตนสามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นองค์ประกอบขององค์การให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกอบรมเนื่องจากการที่จะมุ่งหวังผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ผู้ที่จะทำให้ผลผลิตดังกล่าวไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางดังที่กำหนดไว้ คือ บุคคลในองค์การที่จะร่วมแรงร่วมใจกันทำงานให้ประสบความสำเร็จ ฉะนั้นจำเป็นจะต้องมีหน่วยงานสอนให้บุคลากรได้เรียนรู้งานนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจงานอันนำไปสู่ความรวดเร็วในการทำงานและป้องกันความผิดพลาดได้ เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน อันเป็นผลให้ทำงานด้วยความสบายใจ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงลักษณะงาน เช่น การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานต่าง ๆ จำเป็นต้องฝึกอบรมให้บุคคลมีความสามารถทำงานใหม่ได้และการฝึกอบรมเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นใจให้บุคคลได้รับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้บุคคลที่ทำงานมานานได้รับการพัฒนา เกิดจิตสำนึกว่าทุกคนไม่มีใครเกินเรียน

1. การส่งเสริมให้ครูไปศึกษาดูงานกับโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนจะสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ครู เป็นการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง
2. ชั้นเตรียมการ ผู้บริหารควรมีการประชุมนิเทศประชุมชี้แจงครูในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งให้เห็นความสำคัญของการวิจัยและเป็นมาตรการข้อหนึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ครูทุกคนได้ทดลองวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน

ยนต์ ชุ่มจิต (2538 : 22-23) ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูว่าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับภารกิจและพฤติกรรมการสอนของครู สร้างปฏิสัมพันธ์ในตัวบุคคล พฤติกรรมภารกิจงานและปัจจัยแวดล้อมได้แก่

1. การพัฒนาครูเพื่อให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. การพัฒนาความเจริญก้าวหน้า เจริญงอกงามของครูในการเรียนการสอนส่งเสริมให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูตามจุดประสงค์อย่างต่อเนื่อง
3. ผู้นิเทศกับครูร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนการสอน
4. ผู้บริหารต้องให้ความสนใจต่อความต้องการของครูและนักเรียน

บัญชา อึ้งสกุล (2539 : 61-73) กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูปฏิบัติงานในโรงเรียนให้มีกำลังและสามารถทำวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพจึงได้เสนอบทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการส่งเสริมในการวิจัยในชั้นเรียนมี 5 ประการ

1. การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน

การบริหารที่นำไปสู่ความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียนย่อมอยู่ที่ความต้องการของผู้บริหารที่จำกำหนดนโยบายหรือคำสั่งที่ชัดเจน มีการจัดบุคลากร งบประมาณและวัสดุส่งเสริมการวิจัยที่เหมาะสม คือ

1.1 ผู้บริหารต้องคำนึงถึงหลักในการจูงใจ ได้แก่ การสร้างให้ลูกน้องหรือได้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกว่าการปฏิบัติที่น่าสนใจ ท้าทายความสามารถและอยากทำงานเพิ่มขึ้นหรือยังผู้ได้บังคับบัญชาหรือไม่ผู้บริหารคาดหวังอะไรจากเขาในการปฏิบัติงาน และเขาต้องทำอะไรเพื่อให้ได้มาตรฐานขององค์กรที่กำหนดไว้

1.2 ผู้บริหารต้องมีภาพความสำเร็จในการปฏิบัติงานตลอดแนวและมีการสนองความต้องการที่หลากหลายในบุคลากรในองค์กร โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่สำคัญ คือ การจัดให้มีการประชุมสังเคราะห์นโยบายร่วมกันในการปฏิบัติ การร่วมกันตรวจความสอดคล้องและความสมบูรณ์ของสภาพความสำเร็จในทุก ๆ ระดับของงานตั้งแต่ปัจจัยการดำเนินงาน ผลผลิตไปจนถึงผลกระทบการร่วมกันประเมินจุดเด่นและจุดด้อยของโรงเรียนมีการตกลงกันว่า จะพัฒนางานของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นสัญญาทุกคนต้องรักษาคำสัญญาและกลุ่มต้องช่วยกันติดตามตรวจสอบช่วยเหลือให้แต่ละบุคคลหรือแต่ละบุคคลหรือแต่ละโรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ที่สัญญาไว้ตามกำหนดเวลา

1.3 ผู้บริหารต้องมีการเยี่ยมชม ไปตามให้กำลังใจตลอดจนเสนอนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้ผู้ปฏิบัติเป็นระยะ ๆ

2. การให้ความยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน

2.1 งานที่ทำเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ไม่เบื่อหน่ายเป็นสิ่งที่ท้าทายและต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่

2.2 มีอิสระที่จะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย สามารถใช้ความคิดริเริ่มของตนเองอย่างเต็มที่

2.3 มีส่วนร่วมในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่มหรือหน่วยงาน

2.4 ได้รับการยอมรับนับถืออย่างจริงจังในผลสำเร็จของงานที่ทำโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้บังคับบัญชา

2.5 การทำงานนั้นทำให้ผู้ทำเกิดการพัฒนาตนเองได้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ผู้บริหารต้องทำให้แต่ละบุคคลในหน่วยงานมีความรู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับนับถือ ได้รับการสนับสนุนในความสำคัญของตน เชื่อว่าจะใช้ความสามารถปฏิบัติงานได้

อย่างเต็มที่ มีผลตอบแทนหรือผลลัพธ์จะมีความสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับของกำลังความพยายามในการปฏิบัติงานของเขา

3. การให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ให้ครูทราบถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนซึ่งผู้บริหารควรให้ครูได้รับความสำคัญการวิจัยในชั้นเรียนไว้ 9 ข้อ ดังนี้

3.1 ชี้นำและกระตุ้นให้ครูเกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้การทำวิจัยเป็นพื้นฐาน

3.2 ส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยและค้นคว้าหาความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

3.3 สนับสนุนให้ครูมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ ที่เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

3.4 เปิดโอกาสให้ครูไปค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ นอกโรงเรียนในช่วงเวลาว่างจากการสอน

3.5 ส่งเสริมให้ครูศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยการแนะนำให้ครูอ่านหนังสือ เอกสาร ตำราและวารสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

3.6 ติดต่อประสานงานเพื่อแสวงหาแหล่งความรู้หรือที่ปรึกษางานวิจัยให้ครูทราบ

3.7 จัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและแนวปฏิบัติงานวิจัย

3.8 จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการทำวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของครู

3.9 ติดตามเพื่อแก้ปัญหา ข้อยกพร่องและเด่นจุดด้วยของครูจนได้แนวทางปรับปรุงเพื่อทำการวิจัย

4. การมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำการวิจัยในโรงเรียน

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อการบริหารงานวิจัยให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพความรับผิดชอบเป็นภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มใจและเป็นความรับผิดชอบต่อการที่จะต้องรายงานและพร้อมที่จะให้ตรวจสอบได้เสมอ ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการส่งเสริมให้ครูมีความสามารถเพิ่มขึ้นนั้นมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูทดลองวิจัยเทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดอบรม สหิทธิการสอนเพื่อให้ครูคุ้นเคยกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ อภิปรายปัญหาการปรับปรุงการสอนในที่ประชุม จัดโครงการให้ครูในโรงเรียนสับเปลี่ยนกันเยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการสอน จัดหาวิทยากรมาช่วยในการประชุมปฏิบัติการ การประชุมเกี่ยวกับปัญหาการสอน ประเมินผลและติดตาม

ผลงาน การประชุมปฏิบัติงาน การประชุมปฐมนิเทศเพื่อช่วยเหลือครูใหม่ หาวิธีวิจารณ์งานของครูแบบติเพื่อก่อโดยไม่ให้เสียกำลังใจให้ครูมีเวลาพอที่จะเข้าร่วมประชุมอภิปรายปัญหาการสอน ให้ครูมีเวลาสำหรับการสอนมากขึ้นให้มีส่วนร่วมในการเลือกวัสดุทัศนวัสดุอุปกรณ์การสอนอื่น ๆ จัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษาเพิ่มเติมแก่คณะครู ส่งเสริมให้ครูอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับวิชาครูเพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน ส่งเสริมให้ครูใช้โครงการสอนเพื่อปรับปรุงการสอน ประชุมครูเพื่อประเมินผลการเยี่ยมห้องเรียนและจ่ายเงินค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะและค่าที่พักให้ครูที่ไปประชุมอบรมทางวิชาการ

5. การส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในโรงเรียนเป็นความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของข้าราชการครูด้านหนึ่งซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการบริหารบุคคล โดยยึดหลักปฏิบัติกันมาตั้งแต่ดั้งเดิมว่าเป็นการให้บำเหน็จความชอบที่ได้รับด้วยเนื่องจากบำเหน็จที่บุคคลมีความพึงพอใจเท่านั้นจึงสามารถนำมาใช้เป็นสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน จะดูได้จากเงินเดือน ความมั่นคง สภาพการปฏิบัติงานความเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ลักษณะรูปแบบของการปกครองบังคับบัญชา โอกาสที่จะมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความเข้ากันได้กับผู้ร่วมงานและผลประโยชน์ตอบแทนอื่น ๆ ฐานะทางสังคม การมีโอกาสประกอบกิจกรรมที่มีคุณค่า สภาพในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรใดก็ตามควรมีการให้บำเหน็จรางวัล การเลื่อนขั้นตำแหน่งแก่ผู้ปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยมเป็นเครื่องจูงใจให้บรรดาผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานมีความกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความขยันขันแข็งมีความมั่นใจและขวัญกำลังใจที่ดีอันเป็นหลักการให้บำเหน็จความดีความชอบแก่ข้าราชการเพราะบำเหน็จความดีความชอบเป็นระบบของการประเมินผลที่จัดทำขึ้นเพื่อหาคุณค่าของบุคคลในแง่ของการปฏิบัติงาน และสามารถภาพในการพัฒนาตนเองโดยปกติผู้พิจารณาคือผู้บังคับบัญชาโดยตรง การพิจารณาผลงานอาจไม่ทำเป็นตัวเลขหรือจำนวนเงินและไม่จำเป็นต้องอาศัยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

วัลลภ กันทรทรัพย์ (2541 : 54-55) ได้สรุปว่า ผู้บริหารกับการวิจัยในสถานศึกษาควรมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่งเพราะการวิจัยเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยทำให้ผู้บริหารประสบผลสำเร็จตามเงื่อนไข ดังนั้นผู้บริหารควรมีบทบาทในการส่งเสริมการทำกรวิจัยในสถานศึกษาดังนี้

1. ส่งเสริมให้บุคลากรทำการวิจัยเพื่อพัฒนางานที่ตนรับผิดชอบและนำผลการวิจัยไปใช้จริงหรือไม่ก็พยายามศึกษาผลการวิจัยที่เขาทำขึ้นแล้วนำมาใช้ในงานของตนเพื่อส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารควรกระตุ้น ชี้นำหาทางเพิ่มเติมความรู้ ความสามารถการวิจัยให้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ติดตามแสดงความสนใจตลอดรับทราบผลการวิจัยหรือผลการศึกษางานวิจัยของครู

2. ผู้บริหารควรลงมือทำการวิจัยหรือริเริ่มให้มีการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนางานหรือสถานศึกษาซึ่งหมายถึง งานภาพรวม งานเชิงบริหารหรืองานอื่นๆ ที่ผู้บริหารต้องดูแล ผู้บริหารต้องลงมือทำเองในฐานะผู้วิจัยหรือตั้งคณะทำงานขึ้น โดยผู้บริหารเป็นผู้ร่วมคิดและตัดสินใจ คณะทำงานเป็นผู้ลงมือทำแต่ผู้บริหารต้องรับรู้ผลวิจัยและเป็นผู้นำผลการวิจัยไปใช้โดยตรงหรือส่งให้ผู้ร่วมงานใช้ รวมทั้งผู้บริหารควรวางแผนการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้ผลการวิจัยของตนเองและของผู้อื่นเป็นฐานด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 28) กล่าวไว้ว่า หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 (5) ให้ผู้สอนจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูทำการวิจัย เผยแพร่พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนและเป็นสิ่งที่จะช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนเพราะฉะนั้นครูจะต้องทำการทำการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งและสอดแทรกไว้ในกระบวนการเรียนการสอน

รุ่ง แก้วแดง (2543 : 146-147) กล่าวถึง ผู้บริหารจะต้องเน้นในการให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูแต่ละคน โดยการยกย่องให้เกียรติและรางวัลเพื่อให้ครูมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จทางการทำงานของตนเอง แล้วครูก็จะทำงานอย่างมีความสุขและมีพลัง ไปกระตุ้นเด็กในทำนองเดียวกันกับที่ผู้บริหารเสริมพลังให้ครูมาแล้ว การให้การยกย่องเชิดชูครู อาจารย์ที่มีผลงานวิจัยในชั้นเรียนสามารถทำได้ดังนี้

1. การมอบเกียรติบัตรให้เป็นครูผู้นำทางการวิจัยในชั้นเรียน
2. ประกาศยกย่องชมเชยครู-อาจารย์ ที่มีผลงานวิจัยในชั้นเรียน
3. ให้การยอมรับผลงานวิจัยในชั้นเรียนและสนับสนุนให้นำผลงานการวิจัยในชั้นเรียนมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
4. จัดนิทรรศการหรือจัดห้องให้แสดงผลงานทางการวิจัยในชั้นเรียน
5. ส่งเสริมให้มีการแสดงผลงานทางการวิจัยเพื่อเผยแพร่ผลงานแก่สาธารณชน
6. แต่งตั้งให้เป็นครูแกนนำทางการวิจัยในชั้นเรียน
7. มอบรางวัลหรือสิทธิพิเศษหรือให้มีโอกาสในการเข้ารับการอบรมไปศึกษาดูงานตามโอกาสอันควรเป็นต้น

กรมวิชาการ (2544 : 4-5) ได้สรุปจากการประชุมนักวิจัย นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ อาจารย์ที่สอนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ได้กำหนดบทบาทและทิศทางการวิจัยในสถานศึกษา รวมทั้งแนวทางพัฒนาครูเพื่อการวิจัยในสถานศึกษาดังนี้

1. การกำหนดบทบาทและทิศทางของการวิจัยในสถานศึกษา

1.1 การจัดอบรมเพื่อส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจะได้ผลหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับ การวางแผน การจัดการและการประสานงาน รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณไปสู่หน่วยงานทางการศึกษา

1.2 ทุกหน่วยงานการศึกษาต้องมีนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน ต่อการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการนำเทคนิคการวิจัยนำหน้ากระบวนการเรียนการสอนเพื่อเกิดการพัฒนาคูให้เป็นครูมืออาชีพทั้งปัจจุบันและอนาคต

1.3 บทบาทของผู้วิจัยในสถานศึกษา ควรเป็นการวิจัยปฏิบัติการ

1.4 การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับผู้วิจัยที่ทำผลงานทางวิชาการ ให้เข้าใจตรงกัน โดยเฉพาะการนำเทคนิคการวิจัยไปใช้ในระบบสถานศึกษา

1.5 การตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่ายการวิจัยในระดับท้องถิ่น โดยกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดนโยบายที่เด่นชัด รวมทั้งกำหนดเครือข่ายองค์กรให้คำแนะนำ ปรีกษาในการทำวิจัยหรือผลงานทางวิชาการในระดับท้องถิ่นให้ชัดเจน

1.6 ผู้บริหารในหน่วยงานทางการศึกษาจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมและช่วยเหลือให้เกิดความต้องการในการสร้างสรรค์ผลงานทั้งเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน

2. แนวทางการพัฒนาคูเพื่อการวิจัยในสถานศึกษาและพัฒนาการวิจัยในสถานศึกษา

2.1 ควรใช้หลักการนิเทศภายในสถานศึกษาให้ครูเกิดความตระหนักในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนซึ่งจะเป็นผลงานทางวิชาการในการกำหนดตำแหน่งได้ด้วยโดยมีข้อสังเกตว่าครูใหญ่เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถแต่ไม่รู้ว่าจะเริ่มดำเนินการทำวิจัยอย่างไรหรือจะใช้กระบวนการทำอย่างไร

2.2 การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นของครูในการนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลการทำวิจัยหรือผลงานทางวิชาการในระดับชั้นเรียน

2.3 การทำระบบข้อมูลการวิจัยโดยให้มีศูนย์สนเทศการวิจัยในหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องในระดับเขตการศึกษาและระดับจังหวัดอย่างจริงจัง

2.4 การให้ความสำคัญต่อผลการวิจัยในชั้นเรียนโดยการช่วยกันเผยแพร่และยกย่องเชิดชูผู้ผลิตงานอย่างต่อเนื่อง

2.5 หน่วยงานต้นสังกัดที่มีสถานศึกษาอยู่ในความควบคุมจะต้องกำหนดเป็นนโยบายหลักที่ชัดเจนว่า การสนับสนุนและการส่งเสริมให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่จะละเลยไม่ได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 65) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยในสถานศึกษา ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ด้วยกัน คือ

1. การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยโดยมีแนวทางการปฏิบัติคือ การจัดสรรงบประมาณ อุปกรณ์ มุมค้นคว้างานวิจัยหรือรวบรวมข้อมูลสนเทศ จัดงานเพื่อรับรู้ปัญหาข้อบกพร่อง จุดเด่นหรือจุดด้อยจนได้จุดที่ควรปรับปรุงพัฒนาครูทำวิจัย

2. การให้ความยอมรับนับถือครูผู้ทำการวิจัย โดยมีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้ ยกย่องชมเชยให้เกียรติแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับฟังความคิดเห็น การให้ทุกคนมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยของสถานศึกษาและการเผยแพร่ผลงานครู

3. การมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัย โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ ช่วยเหลือและส่งเสริมให้ครูศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เปิดโอกาสให้ไปศึกษาดูงานจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จัดให้มีการอบรมหรือประชุมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของครูอย่างต่อเนื่อง

4. การส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครูผู้ทำวิจัย โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ ดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้มีความอิสระ กล้าคิด ค้นคว้าแก้ปัญหาหรือพัฒนาอันเป็นความก้าวหน้าอาชีพของครูและให้โอกาสครูผู้มีผลงานวิจัยมีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานและนำผลงานมาเป็นส่วนหนึ่งในการเลื่อนขั้นหรือเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น

ชนาธิป พรกุล (2544 : 2-7) ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนและผู้บริหาร จะต้องทำการพัฒนาคุณภาพให้มีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น โดยจะกำหนดมาตรฐานในเรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูและเงินเดือน เพื่อให้วิชาชีพครูเป็นที่รวมของคนดี คนเก่งและยกย่องอาชีพครูให้เป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 2) การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครูต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพด้วยการคิดค้นแนวทางใหม่เพื่อพัฒนาตนเอง ตลอดจนคิดค้นหาแนวทางใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญยุทธศาสตร์หนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การที่ครูนำกระบวนการวิจัยมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้นี้ ถือได้ว่าครูมีส่วนร่วมสร้างนักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งร่วมพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 1-2) ครูเป็นวิชาชีพที่ได้การยอมรับว่า เป็นวิชาชีพชั้นสูงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานสูงและเป็นที่ยอมรับของสังคม ขณะเดียวกันต้องก้าวทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ

เทคโนโลยี ค่านิยมและวัฒนธรรมทางสังคม นอกจากนี้ครูยังต้องพัฒนาสติปัญญาและความสามารถที่หลากหลายของเด็กแต่ละคน ครูต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้าน มีการวางแผนที่ดีในการสอน ต้องค้นคว้าวิธีสอน ค้นหาสื่อ ตลอดจนเครื่องมือใหม่ ๆ มาช่วยในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่และสนองตอบต่อผู้เรียนแต่ละคน

พิชิต ฤทธิจรูญ (2545 : 15-16) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของครูกับการวิจัยในชั้นเรียนว่าเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จคือ การวิจัยในชั้นเรียน เพราะเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ จะเริ่มจากการเกิดปัญหาการเรียนรู้ในชั้นเรียน แล้วครูแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา ค้นหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้แล้วดำเนินการแก้ปัญหาหรือค้นหาคำตอบ และตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร ดังนั้นการวิจัยจึงเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเป็นการพัฒนานวัตกรรมด้วยวิธีการที่เป็นระบบ เชื่อถือได้ เพื่อไม่ได้ข้อความรู้ นวัตกรรม วิธีการที่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างน่าเชื่อถือ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 25) การวิจัยในชั้นเรียนช่วยพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่จากการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยของกระทรวงศึกษาธิการอย่างกว้างขวาง แพร่หลาย บุคลากรทางการศึกษามีความตื่นตัวในการค้นคว้าและการวิจัยมากขึ้น มีผลการค้นพบสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการศึกษามากมาย โดยผู้ทำการวิจัยสามารถนำผลงานการวิจัยที่ได้เป็นผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่ง โดยครูสายผู้สอนจะเลื่อนจากอาจารย์ 2 ระดับ 6 เป็นอาจารย์ 3 ระดับ 7 ผู้บริหารระดับ 8 เป็นระดับ 9 และศึกษานิเทศก์จะเลื่อนจากศึกษานิเทศก์ระดับ 6 เป็นศึกษานิเทศก์ ระดับ 7 เพราะการเลื่อนตำแหน่งดังกล่าว คณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) ได้กำหนดว่า ครูผู้สอน ผู้บริหารหรือศึกษานิเทศก์ ต้องเป็นผู้มีความชำนาญและเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานวิชาการ ผลงานทางวิชาการที่กำลังได้รับความสนใจในการขอเลื่อนตำแหน่งของบุคลากรทางการศึกษามากที่สุด คือ ผลงานที่เป็นรายงานการวิจัย

กองวิจัยทางการศึกษา (2545 : 1-2) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในมาตรา 24 (5) กล่าวว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันกับการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และมาตรา 30 ได้กำหนดให้ สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการทำการวิจัยการศึกษาและปรับบทบาทของการวิจัยให้เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่าง

อัตโนมติและถือว่าการวิจัยเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการปฏิบัติการสอนของครูในชั้นเรียน การวิจัยจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 137-140) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นว่า การทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นภารกิจที่ต้องปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตในการทำงาน การวิจัยไม่ใช่ภาระงานที่เพิ่มขึ้นแต่เป็นสิ่งที่ครูทำอยู่แล้วในการจัดการเรียนการสอน ต้องชี้ให้ครูเห็นความสำคัญในการทำวิจัยสามารถนำผลการวิจัย พัฒนาการเรียนการสอนไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน

2. การกำหนดนโยบายและแผนงานในโรงเรียนเพื่อให้ครูทุกคนทำวิจัยในชั้นเรียน ภาคเรียนละ 1 เรื่อง โดยร่วมกันทำวิจัยเป็นกลุ่มในระดับหมวดวิชา ระดับชั้น โดยการช่วยเหลือดังนี้

2.1 จัดครูที่เลี้ยงเป็นที่ปรึกษาการทำวิจัย

2.2 การจัดคลินิกในโรงเรียน โดยจัดหาเอกสารตำราเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

2.3 ให้ครูนำเสนอผลงานการวิจัยเป็นระยะ ๆ

3. จัดประชุมชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาได้กำหนดให้ครูทุกคนต้องทำวิจัยในชั้นเรียน

4. วางแผนปฏิบัติงานวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

5. จัดให้มีการประชุมวิชาการเดือนละ 1 ครั้ง ให้เข้าใจตรงกันว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียน

6. การจัดหาหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในชั้นเรียนให้ครูศึกษาด้วยตนเองเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล

8. การวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับผู้บริหาร วิเคราะห์ปัญหาที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาและจัดทำนวัตกรรมที่นำมาแก้ปัญหา

9. จัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อติดตามผลงานวิจัย การให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้

10. จัดประชุมกลุ่มย่อยกับครูครูเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการทำวิจัยในชั้นเรียน สุวิมล ว่องวาณิช (2550 : 78-79) ให้ความเห็นเห็นว่า หลักการส่งเสริมการวิจัยของผู้บริหารที่ควรปฏิบัติไว้ 8 ประการดังนี้

1. กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

2. สนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในด้านอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก

3. วางระบบกระตุ้นกำกับติดตามให้ความช่วยเหลือการทำวิจัยในชั้นเรียน

4. ส่งเสริมบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มของครูอาจารย์ในโรงเรียน ให้ครูมีเวลาประชุม เพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับงานวิจัยในชั้นเรียนของครูแต่ละคน

5. สังเคราะห์ผลการวิจัยของรายงานการวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียน
6. จัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งในและนอกโรงเรียน
7. ยกย่องให้กำลังใจสิ่งตอบแทนเป็นแรงเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู
8. วางระบบฐานข้อมูลงานวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียน

จากเอกสารที่ศึกษาสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น บรรลุตามเป้าหมายตามที่กำหนดโดยสนับสนุนส่งเสริมให้ครูปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนตามกระบวนการ ได้แก่ ด้านการส่งเสริมให้ความรู้ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านการส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนและด้านการยกย่องเชิดชูครูทำวิจัยในชั้นเรียน

จากการแนวคิดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนและนำแนวคิดของ ภิญโญ สาทร (2529 : 208), สุนทร สุนันท์ชัย (2527 : 87-94), ยนต์ ชุ่มจิต (2538 : 22-23), บัญชา อิงสกุล (2539 : 34), กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 65), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 137-140), และสุวิมล ว่องวานิช (2550 : 78-79) มาวิเคราะห์การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นตอนการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน	ผู้กำหนด							รวม
	ภิญโญ	สุนทร	ยงค์	บัญชา	กระทรวง	สพช.	สุวิมล	
1. การกำหนดนโยบายและวางแผน	✓	✓		✓	✓	✓	✓	6
2. การกำหนดนโยบาย	✓			✓	✓	✓	✓	5
3. การให้ความรู้เรื่องการวิจัย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
4. การทำวิจัยร่วมกับผู้อื่น	✓	✓	✓	✓				4
5. การสนับสนุนงบประมาณ	✓				✓		✓	3
6. การให้โอกาสครูแสดงผลงานด้านการวิจัย	✓	✓		✓	✓	✓	✓	6
7. การได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่ง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
8. การบริหารจัดการ	✓		✓					2
9. การทำงานเป็นทีม	✓		✓	✓				3
10. การส่งเสริมให้เป็นครูแกนนำ	✓	✓		✓				3
11. การนำผลพัฒนาการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
12. การจัดบรรยากาศในโรงเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
13. การศึกษาคุณภาพการวิจัย	✓	✓		✓	✓	✓		5
14. การประเมินผลและรายงานการวิจัย		✓				✓		2
15. การใช้ผลงานวิจัยเลื่อนวิทยฐานะ	✓		✓	✓	✓	✓	✓	6
16. การสร้างแรงจูงใจ			✓		✓	✓		3
17. การความสำเร็จในการปฏิบัติงาน			✓	✓	✓	✓		4
18. การเชื่อมชั้นเรียน	✓		✓	✓		✓		4
19. การสนับสนุนการทำวิจัย			✓	✓				2
20. การยกย่องเชิดชูครูที่มีผลงานการวิจัย	✓			✓	✓	✓	✓	5
21. การสร้างแรงจูงใจ			✓				✓	2

จากตาราง 2 สังเคราะห์แนวความคิดการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการส่งเสริมให้ความรู้ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน 2) ด้านการส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน 3) ด้านการส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 4) ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานของครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน 5) ด้านการยกย่อง เชิดชูครูทำวิจัยในชั้นเรียน

ผู้บริหารมีการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมให้ความรู้ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ด้านการทำการวิจัย โดยการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ การปฐมนิเทศ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาผลงาน สร้างครูผู้นำทางการเป็นการนำร่องและเป็นแกนนำทำการวิจัย ผู้บริหารต้องให้ความสนใจต่อความต้องการของครู
2. ด้านการส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การที่ครูผู้สอนลงมือทำการวิจัยในชั้นเรียนตามขั้นตอนการวิจัย การแต่งตั้งคณะกรรมการ การสร้างบรรยากาศ การสร้างขวัญและกำลังใจ การลงมือทำการวิจัย
3. ด้านการส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน หมายถึง ส่งเสริมเพื่อเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีประสิทธิภาพที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อองค์กร พัฒนาคนให้มีความรู้ ใฝ่รู้ รู้จักค้นหาคำความรู้ให้เกิดคุณประโยชน์ในแนวทางปฏิบัติต่อครูอย่างเต็มภาคภูมิ ต้องกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีระบบ นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนทั้งด้านวิธีสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ
4. ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานของครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การนำผลงานวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน มอบความไว้วางใจให้โดยมอบหมายภาระหน้าที่ที่สำคัญให้ปฏิบัติให้การสนับสนุนการทำงาน เปิดโอกาสให้มีความก้าวหน้าทางตำแหน่งหน้าที่การงานและการเลื่อนระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมให้ครูเป็นแกนนำ ครูต้นแบบ ครูแห่งชาติได้รับการพิจารณาความดีความชอบ ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยแก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง
5. การยกย่องเชิดชูครูทำวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การยอมรับในความสามารถของครูที่มีผลงานทางการวิจัยในชั้นเรียน ต้องเน้นในการให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูแต่ละคน การยกย่องให้เกียรติและรางวัลในความสำเร็จในการทำงาน ประกาศยกย่องชมเชยครูที่มีผลงานวิจัยในชั้นเรียนให้โอกาสแสดงผลงานทางการวิจัยในชั้นเรียนมีการเผยแพร่ผลงานแก่สาธารณชน สนับสนุนให้เป็นครูแกนนำทางการวิจัยในชั้นเรียน

3. ข้อมูลพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า เอกสารเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ดังรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง. 2552ก : 1-12)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตั้งอยู่ถนนเทศบาล 4 ตำบลบางแก้ว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางสายเอเชีย ระยะทางประมาณ 105 กิโลเมตร ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดสิงห์บุรี ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดลพบุรีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี

ภูมิประเทศของจังหวัดอ่างทองโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มที่มีลักษณะคล้ายอ่าง ไม่มีภูเขา ดินเป็นดินเหนียวปนทราย พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะกับการปลูกข้าว ทำไร่และทำสวน มีแม่น้ำไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำน้อยซึ่งไหลผ่าน อำเภอไชโย อำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอป่าโมก รวมระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง มีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียนทั้งระดับปฐมวัย ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโดยการจัดการศึกษาที่เน้น การระดมทรัพยากรจัดการศึกษา การส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรการประกันคุณภาพและการประเมินผล การสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา การประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการสถานศึกษา เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ รวมทั้งการประสานงานการปฏิบัติราชการกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทิศทางการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

1. วิสัยทัศน์

มุ่งมั่นจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง นักเรียนมีคุณธรรม คุณภาพตามมาตรฐานสูงและรักษ์ความเป็นไทย

2. พันธกิจ

จัดส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนวัยเรียนอย่างทั่วถึง เสมอภาค มีศักยภาพและมุ่งมั่นคุณภาพตามมาตรฐาน

3. เป้าประสงค์

ประชาชนวัยเรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความรู้สู่ระดับสากล มีคุณธรรม จริยธรรมและดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. เป้าหมายการให้บริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

ด้านโอกาสทางการศึกษา

1. ประชากรในวัยเรียนได้รับโอกาสในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมทั่วถึงและได้รับโอกาสในการศึกษาปฐมวัยอย่างน้อย 1 ปีก่อนเข้าเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ
2. ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ควรได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัย อย่างเท่าเทียมกันและทั่วถึงตามลักษณะของผู้เรียนแต่ละกลุ่มและประเภท

ด้านคุณภาพการศึกษา

1. ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัย
2. ครูผู้สอนมีเพียงพอและสามารถจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับพื้นฐานและศักยภาพของผู้เรียน
3. สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบประกันคุณภาพภายในและผ่านการประเมินการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ด้านประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อ่างทอง และสถานศึกษา ตลอดจนองค์คณะบุคคลตามกฎหมายมีความพร้อมและมีความเข้มแข็งที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลโดยใช้เครือข่ายร่วมมือทุกภาคส่วน

กลยุทธ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อ่างทอง

กลยุทธ์ที่ 1 ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ักเรียนทุกคน

กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มอัตราการเข้าเรียนในทุกระดับชั้นตั้งแต่กั๊งไปและเด็กพิการ ผู้ด้อยโอกาส ลดอัตราการออกกลางคันและพัฒนารูปแบบการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษาของชาติ พัฒนาผู้เรียนสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัยและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนบรรลุมาตรฐาน การเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาอย่างเต็มตามศักยภาพ

กลยุทธ์ที่ 4 เร่งพัฒนาความพร้อมในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้แก่สถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาในสังกัดเพื่อการเรียนรู้และการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ที่ 5 สร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการกระจายอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพบนหลักธรรมาภิบาลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัด

สรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ต้องจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีโอกาสเข้าศึกษาอย่างทั่วถึงทุกคน มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในชั้นเรียน มีผู้ศึกษาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ไว้ดังนี้

ประภัสสร วงษ์ดี (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการและการในผลผลิตการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครุฑนักวิจัยในชั้นเรียนประถมศึกษา : การศึกษาเชิงสำรวจและรายกรณี ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการวิจัยของครุฑนักวิจัย เริ่มจากปัญหาการจัดการเรียนการสอนและความขาดความพร้อมในการเรียน ครุฑนักวิจัยจะเลือกปัญหาวิจัยที่สามารถประยุกต์ใช้ในการทำงานสอนและเป็นเรื่องที่ตนเองถนัดโดยหัวข้อที่ศึกษามักเป็นเรื่องการพัฒนาวิธีการสอนและสื่อการสอนและการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เครื่องมือในการวิจัยที่ครุฑสร้างขึ้นเองโดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนในชั้นเรียนของตนเองและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย

กิตติพร ปัญญาภิญโญผล (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบของวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน กรณีศึกษาสำหรับครูประถมศึกษา วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อหารูปแบบของวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการสำหรับครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา โดยศึกษากับครูประถมศึกษา จำนวน 6 คน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาทำให้ได้รูปแบบในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการขั้นวางแผน ขั้นครูดำเนินการสอนควบคู่กับกระบวนการวิจัย ขั้นสรุปบททวนและประเมินผลวงจรเพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินการตามรูปแบบดังกล่าว ทำให้นักเรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์เป็นที่น่าพอใจ

คณิงนิจ พาจรทิส (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลการเรียนรู้การวิจัยในชั้นเรียนของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สำนักงานศึกษาอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่โดยศึกษาเพื่อต้องการทราบระดับการรับรู้และความสามารถในการนำไปใช้พัฒนากระบวนการเรียน

การสอน การวิจัยในชั้นเรียนของบุคลากร พบว่า บุคลากรในโรงเรียนเอกชนมีความรู้ ความเข้าใจ เนื้อหาเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับดีขึ้นไปและจากการนิเทศติดตามผลงาน การวิจัยในชั้นเรียน โดยการสังเกต สัมภาษณ์และประเมินผลงานโดยคิดค่าเฉลี่ย พบว่า บุคลากร โรงเรียนเอกชนจัดทำผลงานการวิจัยในชั้นเรียน ได้ผลดียิ่งขึ้นซึ่งประโยชน์จากการวิจัยในครั้งนี้ บุคลากร โรงเรียนเอกชนสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วีรพล ฉลาดเยี่ยม (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยในชั้นเรียนของครู สรุปว่า ภาวะผู้นำของบริหารในการส่งเสริมในการทำการวิจัยในชั้นเรียนของครูจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหาร จะได้มีการส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ โดยให้มีการกระทำควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานทาง การศึกษาเพื่อนำข้อค้นพบจากผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาหรือแก้ปัญหาทาง การศึกษาที่กำลังประสบอยู่ ซึ่งผู้บริหารทุกระดับต้องมีการสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูลต่อการวิจัยทาง การศึกษาจนกระทั่งเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การพัฒนาการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและ เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตรยิ่งขึ้นดังนี้

1. ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายหลักที่ชัดเจนในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ครู พัฒนาการเรียนการสอนบนพื้นฐานการวิจัย
2. ผู้บริหารในหน่วยการศึกษาจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมและช่วยเหลือครูเกิด ความต้องการในการสร้างสรรค์ผลงานทั้งเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและเลื่อนตำแหน่ง หน้าที่การงาน
3. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการอบรม ประชุม สัมมนาให้ความรู้ ความเข้าใจและแนว ปฏิบัติงานวิจัยให้กับครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งชี้แนะแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนด้วย กระบวนการวิจัยให้ไปในทิศทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการปลูกฝังจริยธรรมและจรรยาบรรณของนักวิจัยในท้องถิ่นเพื่อ เสริมความรักและศรัทธาต่อการพัฒนาการวิจัย

ธนวัฒน์ สมบูรณ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้า เรื่อง การพัฒนาครูด้านการวิจัยใน ชั้นเรียนระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียน อนุบาลไพโรจน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน ขึ้นสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ครูมีความรู้และมีความมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน ค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่ไม่เคยทำวิจัยในชั้นเรียน ภายหลังจากพัฒนาโดยการอบรมปฏิบัติการวิจัย ในชั้นเรียนและศึกษาดูงาน ครูมีความรู้และมีความมั่นใจเพิ่มขึ้น ขึ้นการวางแผนครูสามารถเขียน เค้าโครงการวิจัยในชั้นเรียนได้ โดยได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้ศึกษาค้นคว้าชั้นลงมือปฏิบัติ ครู

สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนโดยการพัฒนานวัตกรรมเครื่องมือวิจัยและนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนได้ ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ ครูสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัยได้ ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ครูมีความตระหนักในการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก มีปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และครูมีความคิดเห็นว่าจะได้รับการสนับสนุนในการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

งานวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการ มีผู้ศึกษาที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ดังนี้

เกื้อกุล แสงพริ้ง (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน กับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 12 โดยศึกษาเปรียบเทียบความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนและเปรียบเทียบประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามขนาด โรงเรียน วุฒิต่างการศึกษาและประสบการณ์ในการบริหารและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ความเป็นผู้นำทางวิชาการน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางแต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1. ผู้บริหารต้องกำหนดเป้าหมายและนโยบายที่ชัดเจนต่อการกำหนดบทบาทและหน้าที่ในการนำเทคนิคการวิจัยนำหน้าการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการพัฒนาครูให้เป็นครูอาชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างแท้จริง

2. ผู้บริหารเน้นให้ครูตระหนักถึงความสำคัญการวิจัยกับการพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาจะต้องมีครูผู้นำทางการวิจัยในทุกสถาบันการศึกษา

3. ผู้บริหารควรส่งเสริมและให้ความสำคัญต่อครูในสถาบันการศึกษาที่ได้ผลิตผลงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่รัฐมอบให้โดยการเผยแพร่เกียรติคุณของครูผู้ทำการวิจัย รวมทั้งมีการคัดเลือกผลการวิจัยที่ดีเด่นทั้งในระดับจังหวัด เขตการศึกษาและประเทศ

จตุรงค์ ภูอยู่เย็น (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาตามแนวคิดของ ฮาลลิงเจอร์และเมอร์ฟี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงมีพฤติกรรมเป็นผู้นำทางวิชาการมากกว่าผู้บริหาร โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กนกพร วรรณะกุล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การแบบมีส่วนร่วมกับขวัญของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนจังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่าบรรยากาศองค์การแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขวัญในการปฏิบัติงาน สถานภาพส่วนบุคคลระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่ง ไม่มีความสัมพันธ์กับขวัญในการปฏิบัติงานแต่อายุและประสบการณ์การทำงานมีความสัมพันธ์กับขวัญในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนจังหวัดปราจีนบุรี

สุขเกษม พาพิณีจ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู โดยศึกษาพฤติกรรมการเป็นผู้นำทางวิชาการในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานด้านการเรียนการสอน งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานด้านการวัดผลประเมินผล งานห้องสมุด งานด้านการนิเทศภายในและงานด้านประชุมอบรมทางวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากถึง 7 ด้าน

วราภรณ์ วัฒนกุลเจริญ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 โดยมีมุ่งศึกษา 1) ระดับพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 3) ศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 26 คน ครูอาจารย์ปฏิบัติการสอน จำนวน 374 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อแยกพิจารณาแต่ละด้าน พบว่ามีองค์ประกอบด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้และสภาพการพัฒนาเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก 2) ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ประเมินโดยใช้ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของคะแนนเต็มจากแบบทดสอบ 8 วิชา พบว่า วิชาภาษาไทยได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ค่าระดับพอใช้และวิชาคณิตศาสตร์ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปรับปรุง 3) พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอนและด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกับคณิตศาสตร์และด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับวิชาฟิสิกส์ 4) พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไม่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การควบคุมการใช้เวลาในการสอนและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาคณิตศาสตร์โดยการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนที่ส่งผลผกผันและการควบคุมการใช้เวลาในการสอน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาฟิสิกส์

ลักษณะองค์ เพชรสังหาร (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ศักยภาพ การพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ วิทยุทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง การแสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้ตลอดเวลา ความเป็นผู้นำในการริเริ่มในการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอนและการส่งเสริมนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปในการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายข้อของแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ยกเว้นการให้สถานประกอบการ องค์กร ชุมชนและองค์กรอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง

ประจวบ พลอยละออง (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาระเบียง ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ 6 ด้าน คือ ด้านภาวะผู้นำทางการสอน พบว่า ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถทางด้านวิชาการเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานมากที่สุด ด้านภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง พบว่าผู้บริหารมีความสามารถเป็นที่ยอมรับศรัทธา ทำให้ผู้อื่นร่วมมือมากที่สุด ด้านภาวะผู้นำทางจริยธรรมพบว่า ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรมมากที่สุด ด้านภาวะการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารสามารถที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจนเกิดผลดีเป็นที่พอใจของผู้ร่วมงานมากที่สุดและด้านภาวะผู้นำด้านการจัดการ พบว่า ผู้บริหารมีการร่วมมือกับบุคลากรทุกฝ่ายวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนามากที่สุด อย่างไรก็ตามมีบางประเด็นของภาวะผู้นำทางการสอน ภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำทางจริยธรรมและภาวะผู้นำการมีส่วนร่วม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยในชั้นเรียนต่างประเทศ มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยในชั้นเรียน ไว้ดังนี้

แดเนียลส์ (Daniels. 1998 : 2442-A) ได้ศึกษาผลการสอนในการเรียนรู้เพื่อดำเนินการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพ ความเชื่อมั่นในตนเองและประสบการณ์ของนักเรียนฝึกสอน กลุ่มทดลองเป็นนักศึกษาฝึกสอน จำนวน 3 คน ได้รับการสอนการช่วยเหลือและการแนะแนวในการพัฒนาโครงการวิจัยในชั้นเรียน กลุ่มเปรียบเทียบคือนักศึกษาฝึกสอนอีก 3 คน ได้รับเพียงคำสอนเป็นเอกสารเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การนำกลยุทธ์ไปใช้

และวิธีการประเมินเพื่อดำเนินการ โครงการวิจัยในชั้นเรียนให้สมบูรณ์ แล้วทำการวิเคราะห์คำตอบ จากแบบสอบถามก่อนการทดลอง หลังการทดลอง การสัมภาษณ์ การศึกษาเฉพาะกรณีและคำตอบ เพื่อสะท้อนเพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่มนั้น ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาฝึกสอนมีความสามารถในวิธีการวิจัยปฏิบัติการมีความแตกต่างกันเล็กน้อยในผลของทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกด้านการรับรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ความเชื่อมั่นตนเองซึ่งเป็นผู้จัดการและเป็นผู้ขยายพฤติกรรมในชั้นเรียนและเป็นผู้ออกแบบผู้นำเทคนิคการจัดการพฤติกรรมไปใช้อย่างประสบผลสำเร็จ พบว่า มีอยู่ในผู้ร่วมวิจัยทุกคน การใช้กรณีศึกษาที่เป็นเอกสารซึ่งเป็นการประเมินโครงการของนักศึกษาฝึกสอนเหล่านี้ส่งผลให้นักศึกษาฝึกสอนทุกคนได้เพิ่มทักษะการสะท้อนปัญหาที่เผชิญอยู่ในสภาพแวดล้อมโรงเรียนและในบริบทสังคมของชั้นเรียนด้วย

รอส, โรลไฮเซอร์, โฮกาโบม – เกรย์ (Ross, Rolheiser, & Hogaboam – Gray 1999 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการทำวิจัยในชั้นเรียนต่อความรู้ของครูผู้วิจัยชาวแคนาดา 5 คน ในเมืองออนตาริโอ ประเทศแคนาดาได้มีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในการศึกษาการปฏิบัติการประเมินผลนักเรียน ครู 13 คน ชั้นตอนที่ 1 ข้อมูลรวมจากการสัมภาษณ์ ชั้นตอนที่ 2 ได้ปฏิบัติการโดยการสัมภาษณ์ จากการศึกษาทั้ง 2 ชั้นตอนในการทำวิจัยในชั้นเรียนมีส่วนช่วยในการให้ความรู้เกี่ยวกับการสอน (การสร้างโครงสร้างของงานสำหรับ การประเมินตนเองในการสอน) และความรู้ในการปฏิบัติส่วนบุคคลของครูผู้วิจัย จากการศึกษาที่เกิดขึ้นกับโครงการวิจัยในชั้นเรียนถ้าปราศจากการมีส่วนร่วมกับความเชื่อในเรื่องของควมมีประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยถึงระดับสูง ความประณีตในการออกแบบและการวิเคราะห์โครงการหรือการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทางด้านทักษะของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย

งานวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการต่างประเทศ ที่ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

ลู (Liu. 1985 : 861) ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิผล โดยใช้แบบสอบถามวัดพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership Behavior Questionnaire) เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูใหญ่ในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่มีความสัมพันธ์สูงกับประสิทธิผลของโรงเรียน

คิไจ (KiJai. 1987 : Abstract) ได้ศึกษาคุณลักษณะของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจากปัจจัยพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ บรรยากาศโรงเรียน ภาพพจน์ของโรงเรียน ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ความสามารถในการคิดคำนวณและความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผลการวิจัย

พบว่าความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียน สูงกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ

บุซซี (Buzzi. 1990 : 177) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของโรงเรียน พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่ในรัฐคอนเนคตัต ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรม ความเป็นผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนแมรี (Mary. 1997 : Online) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนกับการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม (Share decision making) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นครูซึ่งปฏิบัติงานในเขตมิดฮัท-ตัน มลรัฐนิวยอร์ก จำนวน 125 คน ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมีความสัมพันธ์ ทางบวกอย่างสูงกับการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจร่วมกัน ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญต่อการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร โรงเรียนกับครูและเป็นประโยชน์อย่างมากในการกำหนดวิธีการเพื่อความสำเร็จและความเป็นเลิศของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

เบนเน็ต (Bennett. 1996 : Abstract) วิจัยพบว่า โรงเรียนในเขตพื้นที่สนับสนุนการพัฒนา ทักษะการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ของผู้บริหารใหม่อย่างไร พบว่าผู้นำทางวิชาการต้องเป็นบุคคลที่มี ทักษะการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ เรื่อง หลักสูตรและการสอนเพื่อให้ภาวะความเป็นผู้นำ ทางวิชาการ ที่มีประสิทธิภาพผู้บริหารต้องมีทักษะในการบริหารองค์การ ซึ่งประกอบด้วยคณะครู นักเรียน โดย ส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีและบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือคณะทำงาน มีความชัดเจนในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในโรงเรียน

เซฟฟาด (Sheppard. 1996 : Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลครูใหญ่ต่อครูผู้สอน การศึกษา การวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูใหญ่ที่ใช้อิทธิพล และอำนาจอย่างไม่เป็นทางการโดยใช้ ทักษะมนุษยสัมพันธ์และการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิควิชาการจะได้ผลดีกว่าการสั่งการตาม ตำแหน่ง ผู้บริหารที่พยายามชี้แจงคานิยมของโรงเรียนมีทักษะปฏิสัมพันธ์ ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ ครูเข้าใจวิสัยทัศน์จะมีอิทธิพลด้านดีต่อครูและยังพบว่าการพัฒนาวิชาชีพให้ครูเป็นพฤติกรรมผู้นำ ของครูใหญ่ มีอิทธิพลด้านดีต่อครูทุกระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่าภาวะทางการเรียน การสอนของผู้บริหารมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทใน การพัฒนาและสร้างมาตรฐานวิชาการ เอาใจใส่ต่อความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนซึ่ง โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนงานวิชาการ โดยกำหนดนโยบายตามสภาพปัญหาและสอดคล้อง กับนโยบายต้นสังกัดมีการประเมินผล รายงานเป็นเอกสาร รวมทั้งนำผลการประเมินไปปรับปรุง แก้ไขในเรื่องที่เป็นปัญหา กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ การส่งเสริมการสอนในโรงเรียน ส่วนการบริหารด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ผู้บริหารรับรู้ถึงบทบาทในการเป็น

ผู้นำทางการเรียนการสอนในด้านการจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรและครูผู้สอนในโรงเรียน ประถมศึกษาดีเด่น ส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร

คาวาซอส (Cavazos. 1999 : Abstract) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษามัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียน Hispanic Majority high schools. พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จคือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่เข้มแข็งในการสนับสนุนการพัฒนา เป้าหมาย การปฏิบัติงานทางวิชาการของนักวิชาการ การกำหนดวัฒนธรรมของโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการมอบอำนาจให้ครูร่วมกันเป็นผู้นำของโรงเรียน

แอนเดอร์สัน (Anderson. 2000 : Abstract) ได้ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพของครู ผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาและศาสตราจารย์ที่เป็นผู้นำทางการศึกษา จากกลุ่มตัวอย่าง 132 คน โดยมีพฤติกรรมดังนี้คือ 1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียนและการสื่อสารการจัดการหลักสูตรและการสอน 2) การควบคุมและการนิเทศการสอน 3) การตรวจสอบ 4) ความก้าวหน้าของนักเรียนและ 5) การส่งเสริมบรรยากาศการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างมีนัยสำคัญเพียง 1 มิติ คือ การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

มิกี้ (Mickey. 2000 : Abstract) ได้ทำการวิจัยถึงภาวะผู้นำทางวิชาการในเรื่องของวิธีการที่ผู้บริหารสถานศึกษาท้องถิ่น ใช้ในการเปลี่ยนโครงสร้างการทำงานของครูในโรงเรียนขนาดกลาง จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการ ใช้วิธีเชิงระบบในการปรับโครงสร้างการทำงานให้รับรู้ถึงความสำคัญของอำนาจในตำแหน่งหรือบทบาทที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพบว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมกันทำงานเป็นรูปแบบของภาวะผู้นำที่มีความสำเร็จสูงในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างผู้บริหารจะสนับสนุนการสร้างทีมงานและการร่วมมือระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ยังคำนึงถึงความปลอดภัย กฎระเบียบและบรรยากาศในการทำงาน ผู้บริหารจะช่วยพัฒนาศักยภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลง ต้องใช้เวลามาก ต้องอาศัยการวางแผนและการจัดการที่ดี อาศัยความร่วมมือของครู ผู้บริหารจะเป็นผู้ที่มีความสามารถ ผู้อำนวยการความสะดวกและคอยกระตุ้น รวมทั้งจะต้องเต็มใจสละอำนาจและยอมรับบทบาทใหม่จากผู้ร่วมงานหรือครู

ยามาดา (Yamada. 2000 : Abstract) ได้ศึกษาวิจัยถึงความรับผิดชอบและสมรรถภาพในการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา เมืองเฟสโน รัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนขึ้นอยู่กับ 1) เตรียมการในด้านการศึกษา 2) ประสิทธิภาพในการบริหาร 3) เพศ 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน 5) ขนาดของโรงเรียนในการศึกษา ส่วน

สมรรถภาพของผู้บริหารในการเป็นผู้นำทางวิชาการขึ้นอยู่กับ 1) เพศ 2) การเตรียมการในด้านการศึกษา 3) ประสบการณ์ในการบริหาร 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน 5) ขนาดของโรงเรียนในการศึกษา ยังพบว่า มหาวิทยาลัยและโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา ควรจะได้มีโปรแกรมการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ในขอบข่ายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเป็นผู้นำทางวิชาการแก่ครูผู้สอนได้ รวมทั้งสามารถประเมินผลเพื่อช่วยเหลือคณะครูในฐานะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพจากที่กล่าวมาเป็นประสิทธิภาพของผู้บริหาร

คอตตัน และแอสเลย์ (Cotton & Ashley, 2003 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพความเป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในมอนเนลท์ รัฐเวอร์จิเนีย พบว่า ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมออกในการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพให้กับครูในการให้ความสำคัญในการเน้นการศึกษา ด้านการเรียนการสอน การส่งเสริมการทำงานร่วมกันในคณะครู การพัฒนาการนิเทศการสอนในคณะครู การส่งเสริมสนับสนุนและปรับปรุงโครงการใหม่ ๆ ให้ดีขึ้น การนำหลักการพื้นฐานต่าง ๆ ของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มาพัฒนา คณะทำงานการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อประกอบการตัดสินใจในการสอนและผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ แสดงพฤติกรรมออกในด้านสังเกตการณ์สอน ในห้องเรียนและหรือมอบหมายงานให้ครู อาจารย์ ดำเนินการจัดตารางสอน ใช้วิธีประชุมครูภายในหมวดวิชา การจัดครูเข้าสอนคำนึงถึงความถนัด ความต้องการของครูให้คำแนะนำเชิงบวกสะท้อนความคิดเพื่อปรับปรุงการสอน กระตุ้นให้ครู อาจารย์ ใช้เวลาในการสอนให้มีประโยชน์สูงสุด ช่วยจัดสิ่งรบกวนเวลาในการสอน กำกับติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากร เอาใจใส่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนการสอนเพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาวิชาชีพ

5. สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปและนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิด โดยมีแนวคิดและหลักการที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

ประการแรกเป็นแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ อับเบนและฮิวส์ (Ubben & Hughes, 1987 : 97-99), สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 3-20), ฮาลลิงเจอร์และเมอร์ฟี (Hallinger & Murphy, 1985 : 217-247), เดวิทและโทมัส (David & Thomas, 1989 : 40), เฮคและคณะ (Heck et al. 1995 : 95) สรุปได้ว่า แนวคิดของแต่ละท่านมีความสอดคล้องกัน ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ ที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จเป็นที่ยอมรับนับถือของทุกฝ่าย การบริหารสถานศึกษาที่จะประสบ

ผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนและทำให้ผลการเรียนของนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ ได้แนวคิดเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำทางวิชาการ 3 ด้าน คือ ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการจัดบรรยากาศในโรงเรียน

ประการที่สองเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ภิญ โสธร (2529 : 208), สุนทร สุนันท์ชัย (2527 : 87-94), ยนต์ ชุ่มจิต (2538 : 22-23), บัญชา อึ้งสกุล (2539 : 34), กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 65), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 137-140), และ สุวิมล ว่องวาณิช (2550 : 78-79) สรุปได้ว่า แนวคิดของแต่ละท่านมีความสอดคล้องกัน ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปสู่การบริหารที่ประสบผลสำเร็จและอาจทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมให้ความรู้ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านการส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าตำแหน่งหน้าที่การงานของครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียนและด้านการยกย่องเชิดชูครูทำวิจัยในชั้นเรียน

จากหลักการ แนวคิดและทฤษฎี ทั้ง 2 ประการ ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้เพราะจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบว่ามิงงานวิจัยใดที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเกิดประเด็นปัญหาที่ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนอย่างไร แม้ในอดีตจะมีงานวิจัยที่ศึกษาด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนอย่างไร แม้ในอดีตมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการ ความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนอยู่บ้างแต่เป็นการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เวลาและสถานที่ที่แตกต่างกัน ประกอบกับยังไม่มีใครศึกษาเรื่องดังกล่าวในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง จึงส่งผลให้ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง โดยผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัยเพื่อทำการทดลองว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง